

KAITSIE KOIDUL!

1. JUUNI 1927.

Lasksime müügile meie

Põltsamaa puukoolist

noored õuna-, pirni-, ploomi- ja kirsipuud, sõstrapõõsad, vaarikud ja maasikataimed.

Hinnakirjad on laiali saadetud.

Tellimisi võtavad vastu E. T. K. kontorid, Põltsamaa puukool ning kõik majandus- ja tarvitajateühisused.

Põltsamaa puukooli saadused on kroonitud läinud sügisel Tallinna põllutöönäitusel I auhinnaga.

Eesti Tarvitajate Keskühisus,

Tallinn, Lai t. nr. 39/41.

Aktsiaselts

«SILVA»

Tallinn, Merepulestee 17.

Telefonid: kontoris 9-29 ja 13-80; kaupluses 18-09.

Telegrammide aadress: „SILVA-TALLINN“.

Igasuguste põllutööriistade

ja masinate, kunstpõllurammu, soola jne. ladu ja müük.

Igasuguste ehitusmaterjalide

nagu palkide, laudade, lubja, tsemendi, gipsi, katusepapi, katusepleki, igasorti raua, raudtalade, naelte jne. ladu ja müük.

Igasuguste metsamaterjalide

ostmine, ümbertöötamine, müük ja eksport.

Bensini, petrooleumi ja õlide

ladu ja müük.

Firestone autokummide ainuesitus.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU
ILMVB

KAKS

HÄÄLEKANIDJA
KORDA
KVVJ

III AASTAKÄIK

Nr. 11

1. JUUNIL 1927

Väljaandja: Kaitseliidu staap. Vastutav toimetaja: V. Neggo. Tegev toimetaja: J. Jaik.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/4 lehek. 4000 mrk.,
1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja
1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj
50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarti tän. 8, Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teist-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Nüüd on siis jällegi kevade.

Meie kodumaa on kare põhjamaa. Pool aastat katab lumi meie välju, metsi ja vett. Pool aastat on looduses elu peaaegu surnud, ei ulatu päikese kiirgi läbi paksu lumekatte emakese maamullani. Ja päike ise? Näib nagu ei hooliks ta meist väga. Vaid mõneks ilusaks kevade- või suvekuuks näitab ta meile lahket nägu, kuna kaugelt suurema osa aastat rändab ta muil mail, vaadates meile vaid harva ja heda pilguga pilvede vahelt.

Kuid siiski ja seda enam meie armastame päikest ja tema toodud kevadet ja suve. Kes ei tunne igatsust kevade järele! Koolilapsest kuni raugani — kõik meie ootame pikisilmi aega, millal päike uuesti toob soojust meigi maale, toob elu ja ehib looduse kaunisse pidurüüsisse. Eks iga inimese hing ihalda vabadust ja avarust. Ning tali — see kütkestab, kevade tuleb kui suur igatsetud vabastaja. Kõik, millele tali takistused ette veeretab, kõik, mis suikus tummas varjusurmas, see kõik elab nüüd, õitseb ja laulab. Ning inimenegi ei jää neil ajal külmaks, ka temagi ärkab kevadel nagu uuele elule, uuele rõõmule.

Vanasti, hallil ajal, ka siis tunti igatsust kevade järele. Kui juba oli kadunud väljadelt lumi ja veeväljadelt jää, kui juba võis kuulda taeva all või võsas uuesti siia lennanud lindude häält, kui juba võis märgata aasal esimesi lumilillekesi, siis ruttas rahvas heameeleohvrit tooma sellele heale vaimule, kes peletab ööpimeduse;

rutati talle appi pimeduse kaotamise raskest töös ning selleks süüdati kõrgete küngaste otsa määratud lõkkes — maituled, mille kuma ulatus pilvedeni ja mis hiilgasid ööpimedusest kõige kaugemalegi, otse kui suve peatse saabumise lootuse lilled. Ning see komme on püsinud siia maani ning jääbki püsima.

Ja kui siis lõpuks kevade juba on jõudnudki meie maale, siis ei anna ta inimestele aega teda imetleda. Ta toob endaga kaasa tööd. Kuid kevadest ei jää siiski keegi ilma. Kevade tungib sisse aknast ja uksest, meelitab kõiki. Iga külva sammu saadab kevadine soe õhk, igale kündjale laulab põldude tagant põõsast künnilind, kukub kägu kõrgest kuuseladvast.

Kuid kased on juba lõõnud lahti rohelist lehed. Pika talve järele on see nii suur ime, silmale harjumata, peaaegu uskumata.

Siis aga saabuvad suvised. Nendeks pühadeks tuuakse tuppa kased. Pika kevadeigatsuse järele tahetakse tunda end kord täielikus kevades ning öösekski asetatakse nad voodi ümber. Ning värsked, rohelist kaselehed räägivad siis puhkavale, et tõesti meigi maale on tulnud kevade, lilledega ja linnulauluga, sinetavate vete ja valgete öödega, et päike paistab nüüd meile lahkesti ning põldudel tehakse õnnistusttöötavat tööd.

Kõik kaitseliitlased suvilaagritesse!

Käesoleval aastal korraldatav kaitseliidu-päev tootab saada suurejoonelisem ja laialdasem kõikidest seni peetutest nii oma välise kui ka sisulise ulatuse poolest.

Kaitseliit, kui Eesti rahva parima jõu koon-dus ja kehastus, ei demonstreeri tänavu oma jõudu ja oskust mitte ükski paraadidel ja mitme-sugustel võistlustel, milledest osavõtmine võima-lik ainult piiratud osal malevlaste rohkearvulisest perest, kuid võtab osa oma päevast kogu oma hulgaga, kusjuures suu-rema osa malevlaste poolt need tähtsad tunnid ära märgitakse töö-sise tööga väljaõppe ja edasiare-nemise alal.

Üle kogu vabariigi territooriumi on hargne-nud kaitseliitlaste tihe võrk. Ei leidu kaugemat metsanurka, raskesti ligipääsetavat sookolgast ega jõetagust, kus ei oleks tärnanud tema raku-ke. Nii linnas kui maal, mandril ja saartel on ühinenud mehed, kellel vaba Eesti kõige armsam ja kes valmis üksmeelselt astuma üles, relv käes, oma isamaa vabaduse ja iseseisvuse kait-seks.

Sellelaadiliselt mõtlejate isamaa poegade rühmitusi koondada üheks ajaks ühte punkti oma päeva pühitsemiseks oleks kaitseliidu, see-ga kogu Eesti rahva jõu ja võimete hiiglademon-stratsioon.

Kuid meie ei vaja seda. Meie kaitseliit on tugev selletagi. Oma jõu tundmine on juurdunud iga ma-levlase hingesse ja see on tunnus-tust leidnud ka väljaspool male-vate ridasid olijate poolt.

Jäägu see aegadeks, mil rahvas vajab oma truimate poegade val-vel- ja valmisoleku avaldusi.

Iga malevlane peale selle, et olla seltskond-liku omakaitse koonduse liige, on omaette tüse töömees. Suvisel ajal, mil maarahval kibedamad tööpäevad ning ei leidu õiget päeva- ega öö-rahu, ei lugenud kaitseliidu juhatus võimalikuks suuri hulki malevlasi oma igapäevase töö juurest ära kutsuda kaitseliidupäeva pühitsemisele Tartu.

Seepärast ainult osa malevlaste suurest pe-rest võtab osa Tartus korraldatavatest võistlus-test, paraadist ja aktusest. Sinna koondatakse esimeses järjekorras need, kes tahavad demonst-reerida oma võimeid kehakultuuri, laskeosavuse või muu võistluse alal.

Neil põhjustel ei ole kõigil malevlastel või-malik pääseda pidustuste tulipunkti.

See ei tähenda veel, et keegi malevlane oleks eemale jäänud oma päeva pühitsemisest. Mitte alati ei sünni taantsa siimapüigu pühitsemine pidulikkude tseremo-

Sellised hellad, rohelus- ja lootus-küllased olgu ka eelolevad suvised kõigile.

*

Nii armastatakse kevadet, et inimene oma ilusama eluaja — nooruse — nimetab elukevadeks.

Noorus ja kevade — need on kauni-mad ajad meie elus.

Erilist õnne toob kevade noorusele.

Kelle rind ei paisu kevadel, kes ei ta-ha olla terve, võimas, õnnelik!

Kõike jõuda, kõike võida, kõike suuta — seda igatseb noorus. Iga vägivaldne piir sellele tungile on piin.

Koormavam muredest inimesele on ta jõuetus ja saamatus.

Kuid selleks on kevade, et saada ter-veks, tugevaks ja õnnelikuks.

Nüüd on murud avatud mängudeks, jooksuks, spordiväljad sportimiseks;

nüüd on teed jooksuväljadeks, maas-

tikud murdmaajooksuks, metsad orien-teerumisjooksuks;

nüüd on veed vabanenud jääst, meri, järved ja jõed on nüüd vabad ujumiseks, lainete lõhkumiseks, vete kauguste võit-miseks;

maa, vesi ja õhk — kõik pakuvad nüüd inimesele oma kaasabi ta teel ter-vise, ilu ja õnne poole. Tulge vaid, kasu-tage ilusat kevadet, sooja suve enese ter-vise kasuks.

Sama hüüd on ka kaitseliitlastelegi. Ning neid ta kutsub näitama oma võimeid, neid ta kutsub võistlema üleriiklikule kaitseliidupäevale Tartusse. Nendele saa-bab ta meeletuletuse — veel on päevi har-jutamiseks, ettevalmistamiseks, et esineda väärikalt.

Igasse kõrgusse, igale võidule jõutakse ainult suure võitlusega ning mida raskem töö, seda maitsevam ta vilil.

Ainult mehepojad vääriivad loorberi-pärگا.

niide korraldamisega. Niisama võivad siin aset leida oma sisemise jõu ja väärtuse avaldused. Neid silmapilke võib saata mööda vaikselt, tõsise töö juures, mis sihitud kõrgete eesmärkide saavutamiseks. Tarvis on ainult hinnata silmapilgu tähtsust ja tõsisust, tarvis selle suurust tunda ja läbi elada.

Nendest põhimõtetest välja minnes on korraldatud tänavuse kaitseliidupäeva pühitsemine. Väiksem osa kaitseliidust demonstreerib oma jõudu ja oskust Tartus võistlustel, laskmistel, paraadidel ja esitab seega kogu kaitseliitu Eesti rahva ja väliskülaliste ees, kuna suurem osa, kes laiali pillatud üle kogu vabariigi, koondub selleks puhuks oma suvilaagritesse, kus tõsise tööga sõjalise ettevalmistuse alal ära märgitakse see tähtis päev.

Laagritöö, intensiivsem ja tõsisem osa riigikaitsja väljaõppest, väärib olla üheks kaitseliidupäeva pühitsemise abinõuks.

Peale mitmekesise õppetöö siin malevlane malevlase kõrval liituvad üheks üksuseks; peale välise ühtekuuluvuse areneb ja kõveneb nende ridades vaimline side, süveneb ükssteisest arusaamine ja sõjamehelik vendlus. Laager — see on koht, kus areneb kõige kiiremini vastastikune arusaamine, kus sõlmitakse sidemeid, mida ei purusta vapustavad sündmused, mida ei näri läbi ajahammas.

Siin, sõjaolukorrale lähedates tingimustes, ununeb äripäevane väiklus ja sallimatus ning kõik rakendavad endid täie innuga ja üksmeelselt tähtsale ja auväärilisemale tööle — et saada tõsisteks ja kasulikkudeks isamaa kaitsjateks.

Laagripäevad oma sisemise elevuse ja väliste eluavalduste poolest lähevad tunduvalt laihu äripäevadest.

Väljaspool elamu seinu, vabas looduses ajutise peavarju all või hoopis ilma selleta veedetakse päevad ja ööd. See karastab malevlast

raske sõjategevuse vastu, värskendab tema vaimu ja teritab meeli tegutsemiseks igasugustes olukordades.

Laagrielu raskuse keskpunkt on laagritöö.

Intensiivne, täiel määral kaasahaarav on ta.

Siin on koondatud peamine tähelepanu nendele õppustele, missugused harilikkudes tingimustes raskesti läbiviidavad või kohalikkudest oludest tingitult hoopis teostamatud. Siin leiavad väljaõppe alal käsitamist ainult need ained, millede tundmine ja omamine riigikaitsjatele hädatarvilisem.

Seepärast laagriõppus kujuneb huvitavaks ja kaasakiskuvamaks igapäevasest õppetööst.

Iga tund omab määratu tähtsuse ja selle kasuta või otstarbekohatu möödasaatmine on kõige suurem eksimine väljaõppe vastu.

Niisugustes tingimustes suurem osa malevlasi saadab mööda oma päeva, mida mälestab ta tunnustatud töömehehena.

Iga malevlane läheb õppima, ennast täiendama sõjalise ettevalmistuse alal, värskendama oma teadmisi ja õhutust saama edaspidiseks tööks.

Laagripäevad on tähtsamaid rahuaegses väljaõppes ja nendest puudumine on tõeline kahju, mida raske katta. Seepärast — iga malevlane, kasuta neid soodsaid silmapilke ja ilma erandita kõik laagritesse! See töö, mis seal tehakse, on malevlastele endile kasuks ja isamaale julgeolekuks.

Peale tuhandetes toimingutes ja talitustes möödasaadetud päeva, istudes õhtuhämaruses laagritule juures, pidagu iga malevlane meeles, et need tuled loidavad üle kogu vabariigi ja iga tule juures istub malevlane, vaba Eesti truuaht.

Mõtteid kaitseliidu propaganda lendposti puhul.

Meie kaitseliit on veel noor.

Noor on meie vabariik, noor Eesti rahva uus vabadusepõlv ning aastasadadega ei loe ka oma eluiga meie tähtsamad rahvuslikud, kultuurilised ja majanduslikud ettevõtted.

Kuid see on ainult näilik noorus.

Sama vana kui mälestus meie esivanemate muistsest priiusepõlvest, sama vana kui nende selleaegsed vabadusvõitlused ja heitlused igast kaarest pealetikkuvate vaenlastega —

on eestlaste hinges olnud püüd vaba, iseseisva ja õnneliku Eesti järele.

Tamme ei murra tuulehood ega meest elutormid. Lained raagevad kalju jalal ja murede ning õuduste aegadest on eestlasi läbi kannud nende elujõud ja eluvisadus.

Kuni teostus aastasadadid põues kantud unistus, kuni leidis väljendust rahva suur igatus, suur aade.

See jõud, mis kandis eestlaste põlved läbi

hämarate ja pimedate aastasadade rea, ei ole raugenud praegugi. Ta otsib uusi avalduse teid, ta kannab ka järgnevaid põlvi edasi kaunima ja ilusama tuleviku poole, sest igal eestlasel „veel veri soontes kuumalt lainetab“.

Riigi korraldamise ja iseseisvuse kindlustamise tähe all mööduvad käesolevad aastad. Otsitakse teid ja viise paremaks omakaitse loomiseks ja julgeoleku kindlustamiseks.

Mitte ükski juhtivaid jõud, ka kogu rahvas võtab osa sellest loomise tööst ja loomise valedest. Ähvardavatel silmapilkudel, mil meie iseolemise kaalul, näitab kogu rahvas, et ta tahab, suudab ja oskab oma iseseisvuse eest välja astuda ning ükski ohver selleks ei ole raske.

Must varahommik eestlaste noores vabaduse eas, 1. detsember, lõi meie kaitseliidu. Sundimatult, pea oma algatusel, koondusid kodumaa parimad pojad ning sai aluse uus elujõuline omakaitse organisatsioon.

Üksikutest rühmitustest sai tugev, kaljukindel jõud, jõud, millega rehkendavad meie sõbrad ja millega rehkendavad ka meie vaenlased.

Kaitseliidu juhtlause on: ole alati valmis, kui isamaa sind kutsub, ole valmis tooma kõige kallimat isamaa altarile, ole valmis abiks olema oma sõbrale nii rõõmus kui mures.

See valmisolek on ilusa väljenduse leidnud kaitseliidu päeval.

Kui kaitseliidu võitjad koondunud pidustuste tulipunkti Tartus ja nad seal üles rivihiid kaitseliidu esitamiseks valitsusele, esitamiseks kogu Eesti rahvale ja tema sõbralikkudele naabritele, tulevad käskjalad kõigist malevatest, tulevad saadikud kõigist maakonnist ja linnadest:

„Ole tervitatud Tartu malev, ole tervitatud Eesti rahvas! Meie malevad saatsid sõna: kui tarvis — kutsuge — meie tuleme!“

Käes kannavad nad oma maleva sümboli — oma maleva lippu. See väike lipuke ei ole harilik ega igapäevane. Temaga on kaasa saadetud iga maleva paremad soovid, kaasa antud töötus:

„üks kõigi eest ja kõik ühe eest“.

Need lubadused ja töötused tõstavad lipu kõrgele, teevad ta suureks ja saajale malevale pühaks.

Need töötused jäävad igaveseks ja töötuse sümbolid hoitakse alal Tartu maleva poolt kallima varana.

Nii kestab see ja kordub igal kaitseliidu päeval kuni kõik malevad teineteisele annud pühaku töötuse.

Seepärast iga malevlane, kellel õnn osaks saanud olla lipu edasitoimetajaks, pidagu meeles, et ta kaasa viib malevate pühamad töötused ja südamlilikud soovid. Pidagu meeles, et tema ülesanne on suur ja püha.

„Üks kõigi eest ja kõik ühe eest..“

Igast vabariigi otsast, vahetpidamata öösel ja päeval, päikese palavas põletuses ja tormihoogude saatel tõttavad nobedad käskjalad väsimatult dipuperemehe — Tartu maleva — poole edasi andma kallimat maapealsest.

Saagu see ilusam ja kaunim traditsioon armaks malevlaste peres ning leidku ta väärilist arusaamist ja hindamist.

Jäägu kauaks ta põue see tuksumine, mis tõusis lipukese vastuvõtmisel ja edasiandmisele järgmisele tõttajale käskjalale.

Kaitseliidu Saaremaa maleva 1926. a. tegevuse aruanne.

Kui riiklikus nii seltskondlikuski elus on saanud kombeks aasta möödumisel teha lühikest peatust, et anda üldpilti oma senisele tegevusele ning saavutustele. Sama tahab ka Saaremaa maleva juhatus käesolevaga teha oma möödunud 1926. a. tegevuse ja töö kohta.

Nagu maleva 1925. a., esimese tegevusaasta, aruanne näitab, kulus see aasta peamiselt organisatsiooni loomisele ja seepärast ei võinudki esialgselt veel olla tõsist juttu organisatsiooni põhikirja järele ülesseatud põhimõtete ja eesmärkide kättevõitmisest, vaid ikka ja alati tuli piirduda tööga, mis seotud organisatsiooni loomisega.

Et see põhjanev töö on õnnestunud, näi-

tab selgesti maleva rohkearvuline koosseis, mis, naisühingute tegelasi kaasa arvates, ulatub praegu kaugelt üle poolteise tuhande. 1. jaanuaril 1926. a. oli maleval tegevliikmeid 1072 ja toetajaid liikmeid 253, kuna aasta lõpuks see pilt sootuks muutus ja 31. detsembril samal aastal oli maleva lipu all juba 1294 tegev- ja 170 toetajat liiget — truid riigikodanikke, kes on pidanud oma pühamaks ülesandeks ning kohuseks valmis olla riigi ja rahva julgeoleku ja heakorra kaitseks.

Oma algpäevast peale kuni 10. jaanuarini 1926. a. töötas malev ühendatult Saaremaa kaitsevääringkonna ülema asutusega, kuid varstigi selgus, et see maleva edukale töötamisele tekitab takistusi, sest puudusid kohased ruumid

rohkearvulise koosseisu kooskäämiseks. 1926. a. algusest peale läks maleval korda saada endale eraldi ruumid ja see on suuresti kaasa aidanud malevlaste pere koondamisele.

10. jaanuaril 1926. a. pühitses maleva pidulikult oma uutesse staabi- ja koduruumidesse asumist. Pidustustest võttis osa ka kaitseliidu staabi esitajana II jaoskonna pealik V. N e g g o ja teised kohaliste asutuste ja seltskondlike kude organisatsioonide esitajad, kes tulid sel tähtsal päeval malevale tervitusi ütlema.

arutati läbi ja otsustati mitmed maleva elusse puutuvad üldtähtsusega küsimused. Koosolekul on esitatud kõik malevkonnad ilma erandita. Maleva elu jooksvate küsimuste otsustamiseks on peetud 7 juhatusse koosolekut 41 päevakorrapunktiga.

Õppeala ja kehaline kasvatus.

Et oma ülesandeks valmis olla, on võimalikult kiiresti katsutud koosseise ette valmistada. Aasta kestes on sel alal kõigis allüksustes käi-

Kuresaare malevkonna aastapäeval 15. V. 1927. a.

Vasakult paremale: Kuresaare II malevkonna juhatusse liige A. Kaal, Muhu malevkonna pealik K. Juht, Kalevi malevlane Evald Jalak, Saaremaa maleva instruktor n.-leitn. R. Nuust, Saaremaa maleva juhatusse liige hr. B. Steinberg, Saaremaa valitsuse esimees M. Neps, maleva pealik major R. Teiman, kaitseliidu peastaabi esitaja hra F. Uibopuu, Kuresaare linnapea A. Lepik.

Ei saa salata, et 1925. aastaga kadus ka see ülisuur vaimustusepalavik, mis Eesti rahva südames lõi lõkkele peale 1. detsembri 1924. a. Tallinna kurbi sündmusi, ja seepärast siit peale liigub ka maleva elu organiseerimine nii-öelda kainenemise ja koosseisude kindla ettevalmistamise töö tähe all.

Seda tööd alati küll juba 1925. a., kuid siis osutus see enam-vähem juhuslikuks, sest puudusid üldised kindlad asjakorraldavad juhtnöörid, peamiselt aga tegelaste eneste vilumus. Aasta algul saab malev endale alalise instruktor-ohvitseri, kelle otsekoheisel juhtimisel ja kaastegevusel edaspidine õpe ja muu ettevalmistus kava-kindlasti sünnib.

Aasta jooksul on peetud ära üks malevkonnade esitajate järjekorraline aastakoosolek, kus

nud kibe töö ja on annud kaunis rahuldavaid tagajärgi. Pea igas malevkonnas on õppeprogramm peale üksikute erialade suudetud läbi võtta. Kontrollimisel on selgunud, et läbi-võetud õppeprogramm kohati nõuab kordamist, sest malevlaste teadmised mõnel alal on nõrgad. Õppustest on keskmiselt võtnud osa 65—75% üldarvust, mida tuleb lugeda kaunis rahuldavaks.

Malevkonnade allüksuste pealike ettevalmistamiseks on aasta jooksul peetud 7 kohal kursused. Kursused olid 3-päevase vältusega. Neist lühiajalistest kursustest võttis osa keskmiselt 90—95% pealikuid. Peale selle korraldati üks sanitaar-kursus maleva naisühingu sanitaar-osakonna liikmetele vältusega 2 kuud, 4 töötunniga nädalas. Kursusest võttis osa 35 isikut, kes ka

kõik sanitaari kutse omandasid. Ettelugemisi pidasid 2 arsti ja 1 eraisik. Aasta lõpupoolel

Saaremaa maleva naisosakonna juhatus.

Esinaine pr. M. Bondartschuk, Saaremaa maleva pealik hra major Teiman, esinõise abi pr. J. Busch, kirjatoimetaja prl. M. Rei, kassapidaja pr. M. Lemet. A. Johanson — juh. liige.

korraldati 1 taktikaline õppus vältusega 24 tundi. Õppustest võtsid osa 4 malevkonda ja keskmine osavõtjate % kõikus 65—75% vahel. Õppustega paralleelselt on peetud ka laskeharjutusi, kuid sel alal on tulemused lahkuminevad. Ühes malevkonnas on suudetud rohkem, teises vähem läbi võtta, nagu seda on lubanud kohalikud olud ja malevlaste vaba aeg. Ka pole unus-

tatud kehalise kasvatuse arnemise küsimus. Kohati on see ala hoogu võtnud, kuid peamiselt nooremate kaitseliitlaste seas. Aasta jooksul korraldati üks laskevõistlus auhindadega. Võeti osa kaitseliidupäevast Tallinnas oma esitajate ja laskurite läbi. Õppuste ja harjutuste pidamiseks on maleva pealik ja instruktor üksustesse välja sõitnud 26 korda.

Majandusala.

1. jaanuariks 1926. a. oli malevas ja allüksustes erasummadena raha mk. 126.391,50. Aasta jooksul on sisse tulnud mk. 524.132,50 ja samal ajal välja läinud mk. 538.866,50 ja 1. jaan. 1927. a. jäi järele mk. 114.657,50. Sissetulekuid on peaaesjalikult saadud pidude korraldamisest. Ka üksikud omavalitsused ja seltskondlikud asutused on oma poolt toetust annud.

Propaganda - ala.

Kaitseliidu põhimõtete levitamiseks rahvas seas on peetud mitmel puhul 16 kõnekoosolekut. Kõnekoosolekuid on esinenud maleva propagandaosakonna kõnelejate võrgu liikmed. Muude pidustuste seast paistab eriliselt silma maleva esimese aastapäeva pidustuste korraldamine 13. juunil 1926. a., millal vabariigi valitsuse esitaja poolt malevale üle anti maleva lipp. Peale selle on enamjagu malevkondi saanud korda oma aastapäevade piduliku pühitsemisega, mis kõik üldiselt võttes kaitseliidu mõtte rahva sekka laiali kandmiseks on suuresti kaasa aidanud.

Kaitseliidu Kuresaare naisorganisatsiooni majandusrühma liikmed, kes 1927. a kevadel korraldatud keedukursustest osa võtsid.

Kaitseliidu Kuresaare naisorganisatsiooni majandusrühma keedukursused. — Supisaba.

Suureks toeks malevale tema tegevuse juures on olnud maleva naisühing oma aitaja käega, aidates korraldada kaitseliidu pidustusi, korjandusi, loterii-allegrisid jne. Peale sanitaarkursuste korraldas viimane Kuresaares naiskäsitöö-kursused, millest 24 liiget osa võttis. Tänu ga tuleb kviteerida Saare naise ennastsalgavat tööd kodukaitse alal.

Aasta lõpupoole läks maleva juhatusel korraldada kaitseliidu staabilt laenu tehes muretseda ma-

levale ajakohased orkestri muusikariistad. Sellega on pandud kindel alus oma puhkpillide orkestri loomisele.

Üldkokkuvõtet tehes võib öelda, et 1926. a. möödus maleva elus tõsise töö tähe all, mis näitab, et Eesti rahva poegadele kui ka tütardele on kallis oma kodu heakäik. Väsimata tööga sel alal jõuame lõpuks välja seisukohani, kus Eesti riik ja rahvas kartmatult võib jätkata oma kalli kodu ülesehitamist.

Koormamees.

Runebergi järele.

*Tunned Spelto taati? Poln'd küll peal
[lik see,*

*oli ainult lihtne koormasulane;
küllap omasarnastega ununend vist oluoks,
kui ta kõigist teistest kõige laisem polnuks.*

*Tasus tõesti vaeva kaht neid vaadelda,
esmalt taati ennast, siis vast hobust ka:
kui ju kahejalgse samm nii palju maksis,
neljajalgse sammul poln'dki enam taksi.*

*Söök ja hool neil aina sõidu võrrune,
hobul händ ja taadil tukk on takune,
kodutalli tolm Halli karv veel andis,
koduahju nõge taadi nina kandis.*

*Nii neid nähti koormasabas sörkimas,
koormavägi nende üle irvilas;
hobu tõrksalt astus, mees see muud kui*

*[magas,
kuidas koormal püsis, taevas ise tagas.*

*Siiski edeneti vaikse sõiduga
ikka kõrgemale, sihiks Põhjamaa.
Tulid lumised ja jäised kingud vastu,
polnud siingi taadil kiiret astu'.*

*Endist viisi magas Spelto koorma peal,
vahest piitsaotsast säpse sai ta seal —
taadi vammusest ei tundund lööke läbi,
Halli nahk ol' sama tuim kui taadil häbi.*

*Siigajõe viimaks välja jõudis tee;
järele on isamaast vaid jääne ribake.*

*Peatus saagu siia! Ainus lootus koitku:
kas siis vapper murdugu või nõder võitku!*

*Enne õhtut viimne võitlus võideldi,
pagupäevad võidupäevaks muudeti.*

*Siin vast rauges laine, pööris tuldud
[suuna;*

jõgi peatas voolu. Peatas Spelto ruuna.

*Käib ju meestel ringi rõõmusõnum uus:
„Seadke koormad korda homme
[kuks!*

*Mehed, pöörge koormad jälle tuldud teele.
Olgu nüüd siis nii, las' Spelto läheb eele!“*

*Kõik on tehtud, õõ on juba, uinub maa,
ainult lipnik Blume uinuda ei saa.*

*Küdeb rinnus innustuse tulekahu,
toas ahtakeses ta ei leia rahu*

Tscherkessi kapteni jutustused.

Mõne aasta eest olin Kiili kanali avamisel, kus ühendati teineteisega Lääne- ja Põhjameri. Pea kõigest maailma maadest oli saabunud sinna üks või enam ajalehemeest. Üht Argentiina ajalehte edustas keegi õlipruun härra, kellest hiljem kuulda saadi, et ta omal kodumaal oli mõni aeg olnud vabariigi president, kuni vastased verises sõjas kogu ta erakonna olid hävitanud. Nüüd ta kuulus muidugi vastasrinda, juhtis Pariisist oma erakonna asju ja oli samal ajal mitme kodumaa ajalehe kirjasaatja.

Hambürg oli rahvusvaheliste ajalehekirjasaatjate kogumiskoht. Kunagi ei unusta seda õhtut, mil tutvunesime teineteisega. Võõrastevastuvõtlik Saksa pidutoimkonna president, seis-tes laual, tervitas kõiki koosviibivaid rahvusi. Siis ta kõhatas, vahetas sõjamehe hääle kõnemehe paatoseks ja tervitas meid.

Ta ei olnud veel alla astunud, kui prantslane juba ta taga seisis ja üsna külmalt teatas, et kui Prantsuse valitsus on otsustanud saata oma sõjalaeva pidustustele, siis arvab ta, et nemadki oma siiatulekuga midagi isamaavastast ei tee.

Temale järgnesid itaallane, hispaanlane, rootslane, hollandlane, venelane. Inglise oli väga raske välja saada, sest inglased ei mõistnud sõnagi Saksa keelt ega osanud arvatagi, mis öieti

sündis. Isegi siis, kui keegi neile seda nende emakeeles oli seletanud, ei näidanud nad suurt vaimustust, ja viimati ütles üks „Graphic“i joonistaja lühidalt ja kuivalt, et kaevaku sakslased mitu kanalit tahes, Inglismaa jääb ikkagi maailma esimeseks mereriigiks. Seda pidasid sakslased heaks naljakõneks ja hüüdsid talle võimsalt „hurraa“.

Keegi innukas marssal, kes katkises saba-kuues vahetpidamata edasi-tagasi jooksis, hakkas hüüdma:

— Ungarn! Ungarn!

Kui ilmutasin end ainsa turaanlasena, haarasid sakslased minu ja tõstsid lauale.

Sel hetkel mingi parandamatu naljahammus minus (kes, tean seda, aina piilub südame sügavuses) andis mulle mõtte ütelda kõuehäälel: „Hös vértöl pirosult gyászter söhajtvá köszöntlek“ (õhates tervitan sind, kangelasverest punetav muremaa). Kuid ei olnud julgust seda teha. Selle asemel ütlesin Saksa keeles, et mina kõnelejana ei ole olnud kunagi ennem nii heas seisukorras, sest saan ju siin vabalt ja mõtlema- tult lobiseda, mis mulle meeldib, ükski hing ei saaks sellest aru. Algan siis.

Selle peale pidasin Ungari keeles viieminu- tise tervituskõne rüütliilisele Saksa rahvale. Alles

*Astub välja. Väljas vait ja pimedus,
ainult külmad taevatähed hülgel kus,
kuna koidujoad üle metsa, vaatad itta,
hergavate vöötidena laotud ritta.*

*Silm ei seleta. Veel vankrid, koormad,
[need
alles hobusteta, põhjapoole pöördud reed.
Kõik on endiselt, just nagu alles jatkaks
vägi endist viisi põhja poole matka.*

*Endist viisi! Ei, seal siiski väike vahe
[on.*

*Pimedas ei märka — muudatused kahel on:
ümber pöördult, sõiduvalmis, hobu eeli,
seisab viimne regi juba valmis teele.*

*Mees peab ohjest, seisab ise kõrval ree.
Blum ei usu silmi: „Tõesti, Spelt on see?
kesse läbi Soome nagu ori nühkend!“*

Peavõrd kõrgem paistab taadi rüht nüüd.

*Sirgem veel kui noor on vanus varrelt,
hõbedasi juukseid langeb õlapparrelt,
nina pestud, lõug on äkki puhtaks aetud;
öösel helgib päeval mis oln'd nõega kae-
[tud.*

*Blume-noor on üsna ära imestund:
„Kust see muutus, kummaline ümbersünd.
Sina, nõgiseim ja laiseim nuhtlus enne,
sina puhas, valmis juba teele minna!“*

*„Näe jo tolmu kes sul kaapind palge-
[delt,*

kes sul taku korjand juustelt valgedelt?

*Kes su — kõige kummem — jalule on
[saanud,*

kes ei öösel ärgand, päeval üles a'anud?“

*— „Noorehärä!“ vastab vanus vagusalt:
„Laisalt astub mees, kes lahku' kodumaalt.
Oma rahvas redusse kui kurjalt kulgeb,
pole mees, kes valvab, parem silmad sul-
[geb.*

*„Milleks nägu varem pesnud oleksin,
seks, et häbi selgemini paistnuks siin?
Kandsin pilkeid, tõrelusi vaikselt mina,
kandsin musta muret, kandsin musta nina.*

*„Nüüd on möödas! Vägi me on võidel-
[nud,*

Soome jälle avaraks on augenud.

*Nüüd on häbiplikid kõrvaldatud maa me;
puhta, selge otsa jälle näita' saame!*

*„Trummid hüüdma, mehed kokku
[kogugu!*

Öö on läinud mööda. Hele päev on ju.

Kui poln'd tarvis, joosti nii et tuli taga.

Aulik noorehärä, nüüd on kiire aga!“

Tõlk. E. Raudsepp.

stis oli mul põhjust rõõmustada, et sain vaigistada eneses selle oma naljahamba, sest peale kõnet sain teada, et meie hulgas viibis vana Danzer, Viinis ajakirjanikuna elutsev kaasmaalane, kes veel ei olnud unustanud Ungari keelt.

Kui astusin laualt alla, hästi täidetud kohustusest, higipisarad otsal, haaras must kinni tugeva kehaehitusega, koheviltvurrudega mees ja ütles Prantsuse keeles:

— Te olete ungarlane?

Just nii.

— Mina olen polkovnik Krilov, Vene sõjakirjasaatja.

— Rõõmustab mind väga.

Me vahetasime nimekaardid; pigistasime kätt, viie minuti pärast jõime schampanjat, kümne minuti pärast olime sinasõbrad, ja siis tõmbas ta oma tooli minu kõrvale.

val asuvale terrassile ja hakkasime Vene kombe järele kohvi jooma, suure määra põletatud viinaga. Vaikselt lebas meie ees vesipeegel, milles särasid Hamburgi tuhande tuled. Oli pehme ja soe jaanuarikuu öö. Venelane tegi lahti oma kuue, vaatas kaugusse ja ütles:

— Palju jutustas ta minule oma sõjakäigust. Eriti sellest hädast, millesse ta Váczi's sattus. Kas jutustan?

— Heinakuu 17-da tapelusest? Muidugi, vaevalt jõuan oodata.

— Tühjendame veel selle klaasi ja kuula siis. Kujuta, et minu isa seda sinule jutustab.

Ungarlane.

Heinakuu 14-mal päeval, ei teagi enam, kus meie laager siis asus, sai meie rügement, teine Türgi-Tscherkessi ratsarügement, keda juhatas

Kaitseliidu Kuresaare naisorganisatsiooni käsitöö õhtul maleva kodu ruumes.

— Sa ehk imestad, et lähenen sinule, ungarlasele? — algas ta.

— Tahaksin tööpoolest teada, keda tuleb mul tänada selle heatahtlikkuse eest...

— Minu isa. Tema oli kindral Bebutovi käsialune, Tscherkessi-Türgi ratsaväe kapten, sõdis teie vastu...

— Ja haavas meid...

— Kuidas ta oleks võinud teid haavata?

Esiteks kuulsin temalt sada korda, et Venemaa kunagi pole teinud suuremat rumalust ja ülekohtu kui siis, kui ta aitas Austriat teie vastu sõdida... Teiseks kaitsesite teie endid nii kangelaslikult venelaste ülivõimu vastu, et kõik meie ohvitserid pöörsid koju tagasi täis imetlust teist... Ka minu isa. Ja ta tegi mulle kohuseks (isa oli omapärane mees), et kus aga juhtun kokku ungarlasega, kohtlen teda kui oma venda, sõpra ja teen kõik, et temal minu seltsis oleks hea. Muidugi tühjendasime selle jutu peale mitu klaasi Pommerit juba ammu surnud kapteni mälestuseks. Siis läksime Alsteri tumeda vee kõr-

kindral Bebutov ise, käsu piirata Váczi. Vara koidu ajal asusime teele, küll vähe ettevaatamatult; pasunapuhujad mängisid marssi ja mehed laulsid. Külades, kust läbi ratsutasime, ei näinud me ühtki hinge. Väravad, ukсед, aknad, kõik olid suletud. Hiljem kuulsime ühelt preestrilt, et rahvas peab meid koerapäisteks tatarlasteks, kes Ungari rahvaluules mängivad nii suurt osa. Ühest Slovaki külast (Szöd) läbi minnes tuli meil külla piiril vastu preester mitme vanamehega; preestril oli rist käes; selle tõstis ta kõrgele, kui esimesed meist tema kohale jõudsid. Siis astus ta esimese ohvitseri juure ja ütles:

— Palun teid, ärge puutuge meie vagasse külasse. Me oleme vaesed ja meilt ei ole midagi saada.

Rügement seisatas ja meestele anti juua. Selle aja sees kogus ikka enam mehi nende ümber. Ainult ühtki naist polnud näha. Hiljem selgus, et nad olid peidetud kirikusse.

— Kus on teie noored mehed? — küsisin

preestriit, sest mehi alla kolmekümne polnud näha.

— Nad viidi honveedeks, kuid selle vastu me midugi ei saanud midagi teha.

Lühikese puhkuse järele liikusime edasi. Vähe aja pärast olime Váczi linna ees, mis heinakuu põletavas kuumuses pakkus kauni vaate. Igalpool oli rahu ja vaikus.

Kõik, keda tabasime põllul või viinamägedel, tegid meid nähes ristimärgi. Kuid oli neidki, kes ei pidanud meid isegi koera vääriliseks. Mäletan

— Ütelge elanikkudele, et lahingu korral mingu nad majadesse, sest kui nad sellest peaksid osa võtma, ootab linna kõva karistus.

— Olen seda juba teada annud, härra kindral. Pealegi on linnast kõik relvakandjad mehed sõjaväes, ja meil pole relvugi.

Bebutov asus piiskopi lossi, rügemendi mahutasime peatänavale. Pehmetes voodites, hea õhtusöögi ja kuulsate viinade peale maitset uni eriliselt hästi. Meie pererahvas oli väga sõnaaher. Kui vahest saimegi neid kõnelema panna, aval-

Kaitseliidu Kuresaare naisorganisatsiooni majandusrühma keedukursuste lõuna Saaremaa kaitseväge ringkonna ülema asutuse ruumes. Lõunatavad sõdurid ja väljastpoolt osavõtjad.

lihtsaid talupoegi, kes, vedeledes tee ääres, kraavi kaldal, ei pilgutanud silmigi, kui meie rügement mööda sammus. Liikumatult popsivad nad oma piipu. Meie ei läinud neile põrmugi korda.

Kolme tänava kaudu ühel ajal marssisime Váczi linna, niiviisi, et esiteks ratsutasid sada meest, ja kui selgus, et linnas vaenlasi pole, marssisime kõik sisse. Bebutov laskis kutsuda linnapea suurele turuplatsile ja seletas temale, et kellelegi ei pea sündima midagi paha, kui elanikud peavad rahu. Vastasel korral aga, kui peaks puudutatama üheainsagi ratsaniku juuksekarva, põletab ta linna tuhaks. Linnapea kummardus.

— On siin olnud juba mõni lahing? — küsis Bebutov.

— On. Austrianlased said armetult lüüa. Kas teie, härra kindral, seda ei tea?

Me naeratasime. Meie seltsilised austrialased ei hoobelnud sellega palju.

— Siin langes Austria kindral Götzi — jatkas linnapea.

dasid nad ainult lootust, et koolera hävitab Vene sõjaväe ja sunnib meid tühjalts maalt lahkuma.

Järgmisel päeval, heinakuu 15-dal, keskpäeva paiku, tormab leitnant Ivanov, ühes sotnja tšcherkesse, koleda kiirusega läbi linna.

Ta oli käinud Nagy-Varos'is luureretkel ja näinud seal Ungari husaare. Seda ta teatas.

Silmapiilk puhuti häiret. Vaevalt oli rügement koos, kui linna servalt ja paremalt poolt mägedest kui tuulispask husaarid salk meie kallale tormas. Olen sõdinud mitmesuguste metsrahvaste vastu Euroopas ja Aasias, kuid niisugust metsikut tormijooksu pole veel enne näinud. Puhuti pasunaid, hobused hirsusid, tuhandest suust karjuti „peale“, mõõgad välkusid õhus ja kobjad plagisesid vastu maad.

Raske meelega läksime nende vastu. Tšcherkess, maailma parim ratsutaja, kargas koleda kisaga ungarlaste vastu.

Vaevalt kolm minutit saime võidelda, husaarid tungisid kõvasti peale, ja meie taganesime.

Need noored mehed taplesid kui pörgulised. Nad olid päikesepõlenud ja lahjad, lahjad olid ka nende hobused, kuid haruldaselt liikuivad. Üliinimliku jõu ja kiirusega sadasid nende mõõga-hoobid vaeste tscherkesside turbanites peadele. Elades pole näinud sarnast ratsaväge. Asjata panime kõige jõuga vastu: Meie rügement taganes purustatuna ja põgenes husaaridest tagaetuna kuni Uf-falnuni.

Mina jäin Váczi. Sest sain tänaval, mis viib piiskopi lossi juurest turuplatsile, laia haava pähe, veel sügavama õlasse ja kukkusin hobuse seljast. Tapluse kära aga jätkus.

Surusin soojalt ta kätt.

— Te olete lugupidamisväärne mees.

— Iga aus inimene teeks minu asemel samuti. Ja siis on siin ka väheke egoismi. Seda ma ei salga.

Ahaa, mõtlesin ma, ta palub mult kaitset, et olla julgem venelaste eest.

— No, mis see on?

— Poeg on mul honveed, ta võitleb ausalt isamaa eest. Ja mina olen võtnud pähe, et kui ta satub raskesse seisukorda, kohtleb vaenlane teda just samuti, nagu mina kohtlen vaenlast, kui see on kitsikuses.

Maleva muusikakomando koosseis peale harjutusi. Keskel komando pealik Edgar Busch.

Olin meelemärkusetä, murtud liikmetega. Suure vaevaga suutsin tõusta ja koputada lähedalolevale uksele.

Uks avanes. Tuli keegi vana härra.

— Jumala nimel — ütlesin — andke vett!

Vastuse asemel tuli vana härra välja, aitas mind maast ja viis majasse. Uksel ootasid vana proua ja noor tüdruk, kes uuesti ukse meie järel sulgesid. Siis andsid nad vett, viina, pesid külma veega ja sidusid haavad peas ning õlas ja panid mu voodi. Kaksikümmendneli tundi lamasin kõige halvemas seisukorras.

Järgmisel päeval, kuigi olin veel väga nõrk, palusin oma univormi ja mõõga.

— Ärge lahkuge nüüd majast, linn on meie käes.

— Ja te usaldate varjata omas majas Vene ohvitseri?

— Mina ei varja Vene ohvitseri, vaid haavatud inimest. Inimarmastuse seadused püsivad veel. Ja see pole teie süü, et sõdite meie vastu.

Uuesti surusin ta kätt ja palusin südames andeks oma kahtlemist.

Selle päeva olin ma veel palavikus. Järgmisel, heinakuu 17-dal, päeval, mürisesid jälle suurtükid, ja Ungari väed peale kangelaslikku võitlust päästsid endid Paskievitschi kätest. Veel samal päeval toodi Vene sõjaväearst, kes määras mu kolmeks päevaks voodisse.

Kahelikümneilmusin oma rügementi ja kahekümnekesimesel raporteerin Rüdigerile oma kaitsjatest Váczi.

Rüdiger tegi mulle ülesandeks viia neile mälestuseks rubiinidega kaunistatud kulduuri.

Vana härra võttis mu külmalt vastu.

— Teil ei puudu enam midagi. Te võite nüüd ratsutada, tarvitada relvu, olla teenistuses, olete nüüd juba vaenlane. Minul ei ole midagi tege- mist teiega. Viige kell oma kindralile tagasi.

Mõttesse vajunud, ratsutasin laagri poole. Eriline tõug, kõva tõug, meeldiv tõug.

Venelane.

Hamburgist Kiili ja sealt Kopenhaageni, Taani pealinna, sõitsime „Prints Valdemariga“.

Hämarus, kui sõitsime välja Kiili lahest. Punasena vajus päike läände.

Peagi olime Läänemeres; kiirelt liikus must laev, tõstes verilaineid punases vees. Istusime kaptenisillal ja vaatasime kaduvat mandrit ja avarat merd. Kuulatasime tuule vingumist mastikõites ja olime täiesti vahutava vee mõju all.

vaevaga jõudsimel Karpaatidesse. Loodus muutus kõledaks. Udusel sügispäeval jõudsimel väikesesse linna. Selle elanikud olid sakslased, majad kõik vanaaegse ehitusviisiga.

Et see mitme päeva marsi kestes oli ainuke linn, otsustasime seal puhata. Väikeses, puhtas, ühekordses võõrastemajas saime hästi toime; suures toas põles lahtises lõukas tuli ja peale väsitavat ratsutamist oli puhkus magus. Meie suureka röömuks kohtasime võõrastemajas ka rüge-

Kaitseliidu Saaremaa maleva sidekomando kaitseliitlased. Formeeritud 1. I. 1927. a.

Pimenes. Enam ei näinudki teineteist. Kõlistati õhtusöögile. Läksime alla suure, elektriga valgustatud söögisaali. Asetusime ühte nurka, söime, jõime, ja kui süütasime sigarid, ütles Krilov: — Pole sulle kaua aega kõnelnud oma isast. Oleks sulle veel midagi jutustada.

— Ootan huviga.

— Kuule siis Tscherkessi kapteni Krilovi juttu:

1849. aasta sügisel lahkusid viimased venelased Ungarist. Meie rügement oli viimaseid. Võid isegi ette kujutada meie rõõmu, kui anti käsk: „Kuju, marss!“ Rõõmsalt lauldes marssisime põhja poole. Kuid oli neid, keda meie kojumine veel enam rõõmustas, ja need olid maa elanikud. Olime hävitanud neil pea kõik ja jätsime nad nüüd viletsusse. Mina juhatasin järelväge. Ratsutasin oma kompaniiga rügemendi järel. Suure

mendiarsti, vana sõjamehe, kes oma alalise hea tujuga oskas hoida alal isegi kõige vaevalisematel sõjaretketel ohvitseride hea meeolu. Ta oli oma rügemendist maha jäänud, sest et oli väga väsinud ja tahtis magada. Muidugi toodi lauale Ungari parimaid veine, mida ohtralt joodi. ...

Istusime parajasti söögilauas, kui üks suure müraga lahti löödi ja sisse tormas särgiväl noormees. Ta selg oli täiesti verine.

— Härrad, te olete Vene ohvitserid. Mina olin Ungari ohvitser, võtsin osa kahestkümnest kahest lahingust...

Sel silmapilgul astusid sisse kolm-neli relvastatud Austria sõdurit. Tõusin ja astusin neile vastu.

— Mida tahate?

— Tulime seda meest otsima.

— Mis on neil sõjameestel teiega tegemist?
— küsisin noormehelt.

— Härrad ohvitserid, — jutustas ungarlane, — linna on tulnud keiserlik tsiviilkomissar, et vangistada jaos olevaid honveede. Meid on siin kolm-neli honveedi, kes Komarom'is andsime sõjariistad käest. Sealt saadud kaitsekirja põhjal ei tohitaks meile midagi teha... Sellest hoolimata vangistas meid keiserlik komissar, ja kuna meie ei annud talle oma kaitsekirja välja...

— kõnelemist katkestasid nuuksumised — laskis ta meid peksta — ütles ta vaevalt kuuldava häälega.

— Kuulmatu! Hirmus! — kostsid hiiüded.

Viha kees minus. Need hiiüdid, kes saaki haistes hiilisisid lövi ümber, olid vastikud. Seni kui lövi elas, jooksid nad aralt pakku, nüüd aga suurustavad. Astusin sõjameeste ette:

— Õelge oma argpüksist-isandale, ta vabastagu silmapilk Ungari vangid, muidu on tal tegemist minuga, kapten Kriloviga.

Sõdurid läksid. Arst pesi ja sidus honveedi-ohvitseri haavad. Mõne minuti pärast astus tugev härrasmees saali.

— Otsin kapten Krilovit.

— Siin olen! — vastasin tõusmata paigalt.

— Mina olen keiserlik tsiviilkomissar Taray ja keelan teid segamast minu asjusse.

Uuesti valdas mind viha. Kargasin püsti.

— Nime järele otsustades olete ungarlane.

— Nii, olen.

— Siis mitte ükski toores ja argpüks, vaid ka äraandja!

— Härra kapten...

— Neid mehi teotate, kes on võidelnud oma isamaa au eest... niisugune konn!... konn!

— Mina kutsun oma sõdurid! — mõirgas

Taray.

— Vahileitnant Vassili, võtke ta kinni...

Fedor, puhu häiret karjusin vihas.

Silmapilk oli Taray seotud. Järgmisel silmapilgul saabusid võõrastemaja ette tscherkessid, hiiüdes, täristades sõjariistu ja puhudes suuri Kaukaasia pasunaid.

— Härra kapten, te mängite oma eluga — kähistas Taray.

— Kas pole ma sajad korrad oma elu mängule pannud teie viletsa naha eest? Ja teie viletsad häbistate ja tallate neid, keda meie kaudu olete võitnud? Peksta kangelaslikke sõdureid! Leitnant Baratinski, kahekümne mehega viid ja lased selle petise maha!.. Vassili!.. Sa lähed viiekümne mehega ja vabastad honveedid. Kes sulle selle juures vastu hakkab, lööd maha kui koera. Üks, kaks!

Tuba tühjenes. Vassili ja Baratinski läksid ja viisid endaga Taray. Väljas ratsutas üks sotnja paremale, teine pahemale poole. Valitses sügav vaikus. Ohvitserid vaatasid üksteisele kahvatutena, kuid otsustavalt otsa, mina kõndisin ärritatult toas edas-tagasi.

Verise särgiga honveediohvitser astus minu ette, ajas enda sõjamehelikult sirgeks ja ütles:

— Täna, härra kapten, surma ma ei karda, kaitseks ennast ainult teotuse eest. Täna! Ta kummardus ja läks.

Jälle vaikus. Kümne minuti pärast tuli Vassili ja teatas, et kõik honveedid on vabad ja need, kellelt rööviti nende kaitsekirjad, on saanud nad jälle tagasi.

Kahekümne minuti pärast kuulsime jälle kappajaplaginat. Kohe selle järele astus sisse Baratinski, tervitades välju häälega.

— On see sündinud? — küsisin.

— Jah, härra kapten.

— Nüüd aga sulg, tinti ja paberit!

Need toodi. Panin nad rügemendi arsti ette.

— Sina, armas tohter, kirjuta nüüd ametlik tunnistus, et keiserlik komissar Taray — suri koolerasse.

— Heal meelel — vastas arst külmaverelisel ja kirjutas.

Tunnistuse andsime linnapeale, istusime siis hobuste selga ja ratsutasime algavas hämaras mägede poole.

Linna serval ratsutasid meie juure kapral ja kolm sõjameest.

— Kas kaevasite ta hästi maa sisse? küsisin.

— Nii hästi, et teda ei leita viimsel kohtu-päevalgi — pomises kapral.

— Tubli, poisid! Puhuge pasunaid ja edasi!

Pime kuusemets oli juba ammu peitnud meie väikese salga, kui need seal all orus ikka veel kuulsid teravat, ähvardavat, hirmuäratavat pasuna häält.

Ehk tundis hirmu äraandjagi oma jäljetus, salajases hauas.

Süda värises sees kui kuumendatud katel. Hakkas soe, võtsin kaelast rätiku ja läksin üles laevalaale. Kaua vaatasin üksisilmi vahutavat merd.

Imelikud ajad! Arusaamatud ajad! Siis, kui rõhujad kahlasid meie veres, kui maa oli aהלaisse kütkestatud, siis võõras, vaenuline sõjamees maksis kätte äraandjale, kes oli eksinud oma rahva vastu.

V. Rákosi järele.

Jõudu tööle, harjulased!

Kolmandal suvistepühäl pühitseb Harju malev oma teist aastapäeva. Esimest aastapäeva lipuõnnistamisega pühitses malev Tallinnas, käesoleval aastal peetakse päev Paldiskis.

Kuna eelmine aastapäev kandis rohkem pidulikku ilmet, pühendatakse tänavuaastane tööle.

Pealike kursusi korraldati talve jooksul 15 kohas, millest võtsid osa pea kõigi kompaniide pealiked.

Üks aladest, mida Harju malevas võrdlemisi raske on organiseerida ja kus palju ei ole suudetud ära teha, on kehaline kasvatus — sport.

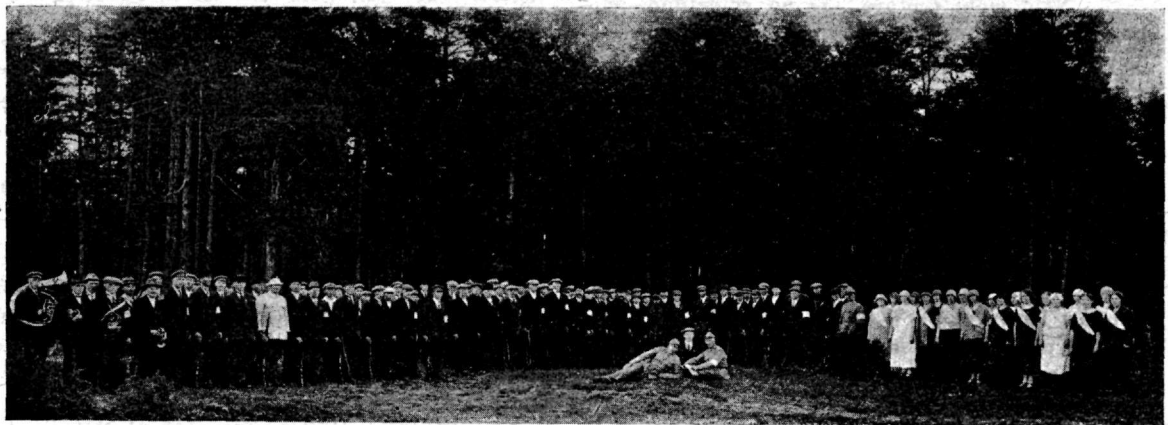

Kaitseliidu ülem Harju maleva pealike keskel.

Aastast ülevaadet kirjutades peab tööle auandes tähendama, et malevas on aasta kestes tublisti tööd tehtud ja ka tagajärgi saavutatud. Nimelt võis käesoleva aasta töös juba kasutada ära suurel määral eelmise aasta kogemusi.

Kõige tähtsamal, s. o. malevlaste väljaõppe

Siiski viimastel kuudel on juba loodud mõned spordiklubid; teisel töötavad üksuste juures spordiringid ilma erilise organisatsioonita. Käesoleva suve jooksul on võimalik loodetavasti ka spordi alal saavutada suuremat edu. Sportliku ala korraldamise Harju malevas teeb eriti ras-

Harju maleva Kolga kompanii, orkester ja naisjaoskond.

alal saavutatud tagajärjed ei ole kõige hiilgavamad, kuid üldiselt võib siiski tagajärgedega rahul olla. Mõnes komp., kus oli tugevaid jõude väljaõppe alal, suudeti saavutada isegi kaunis häid tagajärgi.

On ju väljaõppe alal suuremaks puuduseks see, et ei olnud seni instruktoreid.

keks see asjaolu, et puuduvad linnad ja suuremad alevid, mis teistes maakondades on sportlikeks tsentrumiteks.

Puhtseltskondlikul alal on malevas tähtsaks eluavalduseks olnud kaitseliidupeod, milliseid malevas möödunud aastal on peetud üle 80. Pidudest osavõtmine on olnud pea alati rohke,

Kaitseliitlased laagris.

Tänavu suve vältel võtavad kaitseliitlased osa laagrielust. Harjumaal on esimesed laagripäevad ühel ajal maleva aastapäevaga nelipühi viimasel pühal Paldiskis. Peale selle peetakse veel laagripäevi paaris teises kohas: Jägalas ja Raplas. Laagrielu on tükeldatud sel põhjusel, et kohalikkudel kaitseliitlastel poleks vaja väga kaugele kodust lahkuda, mis tekitaks suuri kulusid ja viidaks ka palju aega.

Võib olla, et mitmel pool vaadatakse selle laagrielu peale veidi pessimistlikult. Arvatakse seda nagu otsitud tööks, millel ei leita suuremat tähendust. On isegi kuulda neid, kes ütlevad, et laagrielu raiskab ära meestel hulga aega, kuna selle kasu juures, mis ta annab, kaheldakse.

Et laagrielu lähemalt vaadelda, selleks teeme temast siin veidi pikemalt juttu.

Igasugune väekäik on seotud laagrieluga, sest hulgale inimestele alaline korterite saamine kindlates hoonetes on võimatu. Et aga laagrielu suuresti erineb igapäevasest elust, see on ju teada. Ja iga asi, mis erineb, mis on isemoodi, seda peab ju lähemalt tundma õppima, ta iseäraldustega harjuma ja oskuse omandama, end selles iseäralises seisukorras sisse seada. Peab laagrielu nõnda ütelda tegema omaseks, et ta ei oleks meestele sootuks võõras.

Laagripäevad peavad olema ka kaitseliitlastele õppimise päevad.

See on ju õige, et meil peetakse vahetevahel suuri manöövreid, sõdasiid, nagu rahvas neid nimetab. Muidugi on need hädatarvilised, kuid ometi on neid ka võimatu üsna tihti ette võtta. Esiteks lähevad nad juba väga kulukaks, nagu see suurte hulkade liikumise panemise juures arusaadav, ja teiseks on nad ka osavõtjatele õige väsitavad. Seal peavad ju inimesed vahest sadade kilomeetrite tagant välja tulema ja mitu päeva olema kibedas tegevuses.

Ja pealegi ei omanda üks inimene, reamees-

sõdur, niisugustest suurtest manöövritest mitte väga palju. See on ju sõda ja siin kaob ta oma tegevus, initsiatiiv, ja ta peab alluma juba nendele korraldustele, mis tulevad üldjuhustuste staapidest.

Laagrielu tuleb nüüd abiks, sest siin antakse õpetust üksikutele gruppidele. Kui suured manöövrid on kooliks kaitseliidu juhtidele, mis mõistagi hädatarviline, siis on laagrielu jälle õpetuse andjaks just igale üksikule kaitseliitlasele. Laagris algab õppetegevus juba hommikul vara ja kestab õhtu hiljani. Siin on iga üksik mees kättesaadav ja siin ulatab ka iga üksiku kaitseliitlase silm üle nägema kogu tegevusest ja ta saab ka sellest aru. Ja arusaadav, et need üksikud tegevused ja korraldused on lüüdi suures ahelas. Üksikute lülide mõistmise kaudu jõuab terane ja arusaaja inimene kogu koondatud ettevõtte üle arusaamisele.

Nii näeme siis, et laagrielu on just kaitseliidu liikmetele tarviline, mille läbi nende isetegevust ja algatusvõimet püütakse kasvatada.

Ja just algatusvõimsad võitlejad on alati kõige väärtuslikumad.

Kaitseliit peab tingimata oma jõudu elanikkudele demonstreerima ja seda võib ta kõige paremini ühes ja teises kohas korraldatava laagrielu läbi. Kui niiviisi laiema rahvahulgad seda jõudu näevad, siis jõuavad nad peagi sinnamaale, kus nad ka seda oskavad hinnata. Seal kaob ka arvamine, nagu oleks kaitseliit asutatud ebatõsistel põhjustel, vaid inimesed jõuavad veendumusele, et meie isamaa, meie vabaduse ja rahva enda poolt ellu kutsutud riigikorra kaitses on niisugune organisatsioon hädavajaline. Selgub ka mõiste ja arusaamine, et just selle kõige kaitsmine ongi kodanikkude emeste kohus ja see teeb inimesele vajaliseks kaitseliitu astumise.

See on vabatahtlik kohusetäitmine, aga mitte sunniviisiline, ja kindel on, et vabatahtlik

mis tõendab seltskonna huvi kaitseliidu vastu ja on ühtlasi tõenduseks pidude eeskavade korraliku sisu kohta.

Ka naiskaitseliidu organiseerimine on edenenud. Liikmeid on juba 250. 26. mail peeti naisjaoskondade esitajate koosolekut, kus pikemalt läbi arutati organiseerimise ja tuleviku tegevuskavad.

Arvuliselt on malev seni alaliselt kasvanud.

Tulevikukavatsusist on tähtsamad suvilaagrid, milliseid Harju malevas ette nähtud kolm: Paldiskis — maleva päeval, järgmine Jägalas —

kaitseliidu üldpäeval ja viimane jaanipäeva järel Kuusikul.

Kaitseliidu üldpäevast võtab malev kõigil aladel võistlejatega osa.

Nii lühidalt aastase tegevuse kohta.

Pilku heites aastasele töötulemusele võib tagajärgedega rahul olla. Kuid see ei pea põhjust andma käsi rüppe panna. Ei, veel suurema energiaga tuleb kinni haarda, sest palju, väga palju on veel teha. Tuleb ära võita loidus, mis mitmel pool on maad võtmas. Uut tahtejõudu, uut püsivust eeltuleva aasta tööks, harjulased!

Sõjalisest ettevalmistusest laagripäevadel.

Piiratud ruum ja aeg ei luba kõiki suvilaagrites korraldatavaid õppusi üksikasjaliselt läbi arutada ning seisukohta võtta nende tegelikuks läbiviimiseks. Seepärast leiavad „Kaitse Kodu!“ veerugudel ainult tähtsamad ja hädapäralisemad küsimused valgustamist

Elmises numbris käsitati meie põhilisuse s.o. jao tegevust kaitse ning pealetungil ning anti mõned näpunäited laagrikohaste laskmiste korraldamiseks.

Käesoleva artikli ülesandeks on (ühes väljaõpetega „Kaitseliidu laagripäevade õppe- ja tegevusekavast“) valgustada:

1) Õist tegevust ja selgitada tähtsamat õist teenistust — valveteenistust, kusjuures anda praktilisi näpunäiteid selle tegelikuks läbiviimiseks.

2) Luuretegevust ühes juhtnõrudega selle teostamiseks; luuretoimetamist harjutada algul päevaste õppuste näol ja, kui tarvilised oskused ja kogemused omandatud, üle minna õise luure peale.

Seega oleks kõik laagris ettenähtud tähtsamad õppealad enam-vähem piiratud kujul käsitamist leidnud ja kõige hädatarvilisemad seletused antud nende tegelikuks korraldamiseks.

ohver tuakse suurema valmisolekuga kui sunniviisiline.

Nii siis: Laagrielu on kaitseliidul sel põhjusel otse hädatarviline, et ta viib selle organisatsiooni rahvale hoopis lähedale ja loob seal arusaamise: See on meie oma, mida igaühe kohus toetada.

Aga on veel midagi väärtuslikku laagrielul, mida ei või jätta tähele panemata.

Kõik, kes maal kasvanud, on juba ennemaltki läbi elanud laagrielu, olgugi vahest vähemalatuslikus masstaabis. Eks ole ju öitseliste elu ka oma kohast laagrielu taoline. Ja kas ei ole inimestel just öitseliste elust ka küpsemaski eesparimad mälestused. Meil on veel elavalt meeles need kõnelused heledalt leekiva lõkke valgustusel, kui ümber piiras pime öö.

Ka kaitseliitlaste laagrielule, siis kui pimeduse jõudes on lõppenud õppetevendus, tuleb teataval määral anda veetlevust. Selleks on muidugi üksikute lõkete ääres, kus teatud grupid koos, mõnusad ja ajakohased sellele vastavad jutustused. Need elustavad inimeste kõnelemise osavust ja toovad esile unustusse vajuvaid traditsioone. Niisama on sündsad ka isamaa laulud, mida juba enne laagrisse tulekut oleks vaja õppida. See annaks sellele ööelule teatud luulelikkuse ja inimestel oleks lõbus ja neil jääksid alale huvitavad mälestused. Muidugi on ka siingi vajalised üksikud ärksamad mehed, kes seda suudavad ette võtta ja mõne tunniga laagrielu muuta koduseks.

A. Õine tegevus.

I. Õise tegevuse tähtsus ja sellekohase väljaõppe vajadus.

Relvade ja sõjatehnika kiiresti arenemine sunnib ikka enam ja enam lahingtegevuseks ära kasutama õist aega. On olukordi, mil valges, vaenlase hävitava tule piirkonnas, edasitegutsemine võimatu (juhul, kui meie tuli ülekaalu ei suuda saavutada), siis tuleb ettevõtte läbi viia hämaruses või ööpimeduses. Selle juures meeles pidada, et päevased kogemused suurel määral ei ole kasutatavad õise tegevuse juures.

Õöl on oma iseäraldused, missugused otsekohe oma mõju avaldavad rännakul, valvel, luures, lahingtegevuses jne.

Sellepärast on tungivalt tarviline eriline väljaõpe õiseks tegutsemiseks. Enne niisugusele väljaõppele asumist selgusele jõuda õise tegevuse iseäralduste kohta, et oleks võimalik neid õppuste

Kui nii laagrielule suudetakse anda tarvilik veetlevus, siis võib uskuda, et see elu muutub peagi nõuetavaks ja inimesed võtavad heameelega sellest osa. Seega aitaksid need kaudsed abinõud jõudsamalt saavutada suuri eesmäärke.

Kui inimesed on üksteisele võõrad, otse tundmatud, siis ei sobi nende vahel ka hästi ühistöö. Laagrielu on ka hea abinõu inimestel üksteisega tutvunemiseks. Mõne tunni jooksul saavad inimesed elavas läbikäimises ja liikumises peagi sõpradeks, võidavad üksteise usalduse. Inimesed muutuvad üheks ühiseks koguks ja nende mõtted, soovid lähenevad. Ja sellel on võitluse silmapilkudel suur tähtsus. Seda silmas pidades oleks õige soovitatav, kui mõne aasta tagant peetaks laagrid, mis võtaksid enda alla laiemadki ringkonnad, ja ei oleks ka paha, kui laagriaeg kestaks näiteks terve nädala.

Vististi ei sünnitaks seegi ülepääsmata raskusi.

Ka on laagrielul suur tähtsus maakohtade tundmaõppimiseks. Näiteks kui keegi läheb hoopis võõra kihelkonna piiridesse laagri ja viibib seal paargi päeva, on tal igatahes õige hea teadmine neist kohist. Ja maakohtade tundmise tähtsuse vastu ei tule ka vist keegi vaidlema.

Nii näeme, et laagrielu kaitseliitlastele on igatahes küllalt vajaline ja võime sellele ilusale algatusele soovida ainult head kordaminekut.

J. M.

juures arvesse võtta. Õppida tegelikus olukorras oma naha peal on hilja ja asjatud kaotused on siis paratamatud.

Iga pealik peab tundma õppima:

a) öö segavat mõju igasuguste liikumiste peale,

b) üksikute osade koostöötamise raskusi pimeduses ja

c) päevase ning öise tegevuse lahkuminekuid.

Pealik peab selgusele jõudma, et abinõud, millega tema päeva ajal oma alluvaid mõjutab ja käsutab (komando, nähte leppemärgid, signaal-sarvehelid jne.), öisel ajal ei ole enam kasutatavad. Tema peab otsima uusi abinõusid, millega kindlustada oma mõju ja tahtmise edasandmist meeskonnale.

malevlane endas kasvatama iseseisvalt otsustamise võimet ja julgust, sest öösel omab võitlejate arvuline suurus tunduvalt vähema tähtsuse kui päeval. Väike grupp iseseisvalt ja julgelt tegusemaid mehi saavutab paremaid tagajärgi kui mitu korda suurem hulk, kellel puuduvad need omadused.

Siia seltsib veel üks tähtis asi — ettevaatlikkus, sest juhuse etendab öiste ettevõtete juures suurt osa: ettevaatamatu hüüe, asjade kolin, tuuletõmme, kuivanud oksa pragin jne. võivad meid vastasele välja anda ja sellega ajada nurja meie kavatsused.

Vaatamata öise tegevuse raskustele jääb maksma tõde: kes oskab tegutseda pimeduses,

Kuusalu rühma- ja jaopealikute kursusest osavõtjad väliõppusel 1927.

Ka meeskond on kohustatud öö iseäraldusi tundma; on kohustatud nende kasutamist ära õppima ja oskama kohaneda sellekohases olukorras. Tuleb harjuda öösel rahu alal hoidma ning igasuguste üllatuste puhul külma verd mitte kaotama ja end mitte laskma roopast välja viia.

II. Öise tegevuse iseäraldused.

1. Üldmärke.

Iga kultuurinimene on harjunud tegutsema päikese või kunstlikkude valgustusallikate valgusel. Seepärast on ta nägemine paremini välja arenenud kui kuulmine.

Asetades niisuguse inimese pimedusse, kus silmad enam peaaegu mingisugust osa ei etenda, kuna kuulmine aga välja arendamata, muutub ta abituks ja sellega tundlikuks ning vastuvõtlikuks igasugustele kõrvalmõjudele.

Selle tagajärjel alistub üksik inimene kergesti hirmutundele ja isegi teatud hulgal lasevad endid vallata kergesti paanikast.

On tarvis, et iga inimene õpiks öösel õigesti nägema ja kuulma ning tegema nähtust või kuuldust õigeid järeldusi. Peale selle peab iga

s. o. valitseb tema üle, sellele on pimedus sõbraks, aga mitte vaenlaseks.

2. Nägemine.

a) Öösel näeme ainult värves kas tumedat või heledat; vahet teha värvide vahel on võimatu.

b) Heledat asja heledal tagaseinal ja tumedat asja tumedal tagaseinal on eraldada raskem kui heledat asja tumedal tagaseinal või vastuoksa. — Seepärast tunnimehed ja teised postilseisjad peavad: 1) valima asukoha, kus tagasein oleks riietusega ühefooniline, 2) ümbruskonna viima kokkukõlla oma riietuse värviga või 3) riietuma tagaseinale vastavalt (valged lumemantlid jne.).

Piilurid omakorda peavad alati pidama silmas oma ümbruskonda ja tagaseina ja valima liikumise tee või riietuma nendele vastavalt.

Ainult nende tingimuste juures vaenlane ei leia enneaegselt meie poste ja ei märka meie patrulle.

c) Alt ülles on näha paremini kui ülalt alla, iseäranis siis, kui asi peegeldub taeva foonil.

Seetõttu on lamavat või põlvili olevat inimest raskem leida kui püstiseisjat.

Samuti on järsud ja teravad liigutused paremini nähtavad kui ettevaatlikud ja pikaldasemad.

Seepärast: öösel ei tohi taevast olla kunagi tagaseinaks; tunnimehed võtku võimalikult seisukohad lamedad; eelolevat maastikku uurides tuleb vahetevahel maha heita ja kahtlasi esemeid pikemaajaliselt vaatluse all hoida; hoiduda asjatute liigutuste eest; ei tohi teha järske liigutusi; piilurid heitku iga peatuse juures maha; vastase läheduses kõrgustiku harjadest roomates üle liikuda.

d) Rõhmale võetud püssiga mees torkab kerget silma, seepärast püss käes (jalal) kanda; mitte mingil tingimusel seda õlale võtta.

e) Kitsad märgid on raskemini nähtavad ja leitavad kui laiad, — seepärast liikumisel kõige soovitatavam rivistus — kolonn.

f) Kauguse hindamisel paistavad heledad või heledasti valgustatud asjad suurematena tegelikudest ja ka lähemal; tumedad asjad vastuoksaks — pisematena ja kaugematena.

3. Kuulmine.

a) Kõvahäälised komandod on kaugemale kuulda; isegi tasane rääkimine ja käsklustamine kuulub võrdlemisi kaugemale. Seetõttu hoiduda komandode andmisest kogu üksusele. Juht annab oma käskluse edasi kõigele mehele, kes seda ka täidab. Järgnevad mehed teevad kõike seda järele, mida juht või eelkäijad ees teevad, ilma et neile selleks erikäsklusi antaks (seis-majäämine, pikaliheitmine, edasilikumine jne.).

b) Relvade ja kõvade asjade (labidas, gaasimaskitoos, kruus, katlake jne.) kokkupõrked sünnitavad heli, mis lähenemise vaenlasele välja annab. — Oma relvad ja varustuse asjad nii paigutada ja üksteisest eraldada, et nad mingisugust häält ei annaks. Tarbekorral metallasjad riidesse või paberisse mässida.

c) Valjurääkimine, aevastamine, kõhimine, luksumine jne. on võrdlemisi kaugemale kuulda ja annavad meie osad enneaegselt vaenlasele välja.

Kõhijaid ja luksujaid esijoonel mitte määrata, need jätta kolonnide või üksuste sabasse.

Paarispostidel ja piilurpaarides mehed üksteisele nii ligidale asetada, et nad kuuleksid üksteise sõnal rääkimist või näeksid leppemärke.

d) Taktsammul käik on kaugemale kuulda; samuti ka vaba samm prügitatud või kõvapinnalisel taval, sest kõva maapind annab kõla kaugemale edasi kui pehme; liikumine teekraave mööda on esiteks vähekuuldav ja, teiseks, liikudes madalal on liikumine vähem nähtav, eriti siis, kui kraavi kaldal puud kasvavad; kuivad lehed teevad käimise kaugemale kuuldavaks.

Soovitatav liikuda teeäärseid kraave mööda, kui nendes kuivanud lehed puuduvad, või tee kõr-

val olevaid koristatud välju mööda; viimasel korral eksimiste ärahoidmiseks liikuda tee ligiduses, et hoida õiget suuna.

Tunnimeestel vahetevahel kõrvaga vastu maad kuulata, sest maa annab paremini edasi sammude müdinat.

Kui piiluritel ülesandeks demonstratsioon või vaenlase petmine, siis lähevad nad teed mööda, seejuures loomuliku häälega rääkides, kõhides ja aevastades.

On ülesandeks teadete kogumine või vastasele juurehiilimine, siis tuleb neil liikuda teekraave mööda või tee kõrval.

e) Takistustest (kraavidest, aedadest jne.) ülehüppamine on kaugemale kuulda, isegi siis, kui varustusasjad ei kolise.

Seepärast takistustest üle ronida, üle roomata, läbi sammuda jne.

Samuti ei ole soovitatav kiire läbimine kõrgest, iseäranis aga kuivast viljast.

4. Orienteerumine.

a) Puudub võimalus orienteeruda päikese ja kaardi järele ilma kompassita. Parema abimehe orienteerumiseks on kompass ja põhjanael. Viimast ei saa ära kasutada pilvistel, udustel aegadel ja metsas. Kompassi järele liikumine on pikaldane ja aegarask.

b) Kõige kindlam on liikumine teejuhi järele, kes nasti tunneb kohaikku maastikku. Teejuht ei tohi juhitavast üksusest kaugemale ette tikkuda, see kutsus esile rahutust ja korralagedust ning takistab korrapärast edasijõudmist.

Teejuhte mõne tundemärgiga teistest eraldada; seda teha on kõige parem laternaga, kuid viimast võib kasutada ainult vastasest kaugel.

c) Suuna pidamine on võimalik ainult hästi nähtavatele esemetele, kui niisugused puuduvad, siis liikumisel väljal (teedest kõrval) liikumise suuna kompassi järele kontrollida.

d) Liikumine tulede peale on ebakindel (kui tuled oma vägede poolt suuna äramärgimiseks ei ole välja pandud), sest nad võivad kohalt ära liikuda, ilma et seda tähele pandaks (keegi liigub laternaga); tuli võib ühel kohal kustuda ja teises kohas uuesti ilmuda, mis tekitab segadust või viib hoopis eksiteele.

5. Liikumine.

a) Öise liikumise juures on käigu samm lühem kui päeval, seetõttu päevase käigu tempo ja kestvuse juures edasijõudmine vähem.

b) Kolonnid „rebenevad“ kergesti; selle ärahoidmiseks esimesed read ei tohi tõtata, tagumised peavad tihedalt liikuma esimeste kannul.

c) Relva kanda ettenähtud reeglite järele; hooletult üle öla visatud püss või kerge kuulipilduja segab järeltulijat ning sunnib teda kolonni pikemaks venitama.

d) Komandode puudusel kõik teha eelkäijate

eeskujule järele, seepärast igapäevaste mitte oma jalgade ette maha vahtida, vaid hoolega valvata ettepoole ja teraselt kuulata tasase häälega või sosinal edasiantavaid korraldusi. Kui liigutakse eelkäija kannul, ei ole eriline tee uurimine tarvilik.

e) Käigul jalga kõrgele tõsta komistamisest hoidumiseks. Komistamise, kukkumise korral või kui järeltulija tõukab, ei tohi selle peale häälega reageerida (ehmatuse- või valuhüüe, vandesõna jne.).

f) Üles tõustes peale lamamist või põlvili olekut ei või kolonni algussõdurid kohe edasi liikuda, sest võtab aega, kuni kõik eelmiste eeskujule järele teevad ja üles tõusevad; vastasel korral rebeneb kolonn. Kui tarvis kiiresti edasi liikuda, siis algussõdurid liiguvad teatava aja aeglasemalt.

g) Suuna muutmisel peavad kõik kolonni osad pöördepunkti läbi minema; otsema tee otsimine toob segadusi, eriti igasuguste takistuste keskel liikumisel.

6. Luure.

a) Teedel, asunduste ja metsa veerikutel jne. on tõenäoliselt vaenlase valve välja pandud; kui puuduvad andmed vastase postide asetuse kohta, siis on kõige õigem hiilida eelpool ülesloetud esemete juure ja posti asukoht kindlaks teha; on see tehtud, siis paremale või vasakule samaviisi edasi tegutseda.

Üks piilkond suudab harilikult 2—3 posti asukohad välja selgitada; teiste kindlakstegemiseks uued piilkonnad välja saata.

b) On tarvis luure andmeid muretseda vastase esijoone tagant ja selleks vastase eelpostidest läbi minna, siis peavad luurajad meeles pidama: eelpostidest saab läbi ainult kas hiilides või roomates ja see võtab aega. Tõtates on vähe lootust kordamineku peale.

c) Vähemgi valgus teeb vastase tähelepanelikuks ja annab meie asukohad välja. On hädapäraselt tarvis tuld üles võtta (teadaannete lugemiseks või kirjutamiseks jne.), siis seda vaenlase poolt katta. Kui kätte moodustavad ringseisjad inimesed, siis seisku nad nägudega väljapoole, et valgusest oma silmi mitte pimestada.

7. Valveteenistus.

a) Erilise tähtsuse omab sidemepidamine välivahtkondade ja seljataguste osade vahel. Kui ühenduse pidamine seljatagusega ei sünni alalisi teid mööda, siis liikumise teed täpselt luurata ja ära märkida.

Kogemused on näidanud, et õine sidemepidamine eelosadest tahapoole on kindlam ja korralikum kui seljatagant ettepoole, sest tagapool asuvad osad jätavad sagedasti ettepoole viivate

ühendusteede luure kahe silma vahele. Ei ole imestada, et teate- või käsutooja, kes pimeduses esmakordselt seda teed käib, niipea eelpostide juure ei jõua või neid hoopis kätte ei lei.

Selle ärahoidmiseks nii välivahtkondades ja valvetõketes osa mehi on kohustatud ühenduse teid põhjalikult läbi luurama ja sidemepidamiseks tuleb kasutada esimeses järjekorras just neid mehi.

b) Võivad ette tulla juhtumused, mil vaenlane ootamatult välivahtkonnale kallale tungib, ilma et viimasel oleks võimalust sellest valvetõkkele teatada (pauguga või kokkulepitud signaaliga). Niisuguses olukorras on võimatu korraldust teha mõne mehe tahapoole saatmiseks, kes tagapool olevaid osi alarmeeriks.

Seepärast igas välivahtkonnas kindlaks määrata 1—2 meest, kes ootamata kallaletungi puhul vastasega võitlusesse astumata otsekohe ilma erikäsu saamata teatega valvetõkke juure jooksevad ja juba teel paukudega hädaohust märku annavad.

Selle ülesande täitmiseks määrata arukamaid, julgemaid ja külmaverelisemaid mehi.

c) Punktis „b“ ettetoodud maksab ka piilkondade kohta.

d) Valveosades kindlaks määrata alarmeerimise abinõud ja viisid. Näitena siinkohal mõned:

1) kindlaksmääratud hüüe („hurra“, „tara-piita“);

2) eriti soovitatav laskmine valgustatud kuuliga;

3) kõige kindlam siiski teate saatmine käskjalaga, sest hüüdeid ja pauke võib vahel ka mitte kuulda. Käskjalga välja saata ka siis, kui tarvitusele võetud teised alarmeerimise abinõud, sest ka äärmine ettevaatus ei ole kunagi üleliigne.

e) Eelpostide kontrollijad peavad valveteenistuse reeglitest täpselt kinni pidama. Kui tunnimees on kontrollijat hoiatanud hüüdega: „seis“, jäägu viimane ka seisma. Vastasel korral juurdub inimestesse komme nende hoiatuste mitte täitmise korral tuleavamisega viivitada ja ootavale seisukohale jääda, mis lahingtingimustes saatuslikuks võib kujuneda.

Kui eeltoodud näpunäited (mis käsitavad ainult väikest, kuid hädatarvilist osa öisest tegevusest) öiste õppuste korraldamise juures kasutamist leiavad, siis muutuvad viimased tõetruumaks ja malevlane ammutab nendest tarvilikke teadmisi ja oskusi tegutsemiseks tegelikus sõjalolukorras.

Öise tegevuse küsimust arutatakse edaspidi „Kaitse Kodu!“ veergudel laiemalt ja antakse täpsemad juhtnöörid öiste õppuste korraldamiseks.

B. Õine valveteenistus.

Rühm valvetökkes.

(Väljavõtte konspektist.)

Tegevuse algus umbes kell 20 õhtul. Tegevus kahepoolne, laagri juhataja poolt väljavali tud maastikul. Vastaspoolena tegutseb välja saadetav luurkond. Maastik valida mingisuguse tee ligiduses.

a) Valve korraldamine:

Rühmapealik saades kompaniipealikult ülesande võtab oma rühma ja viib temale määratud valve piirkonda ja seletab sellele ära olukorra ja ülesande:

1. Annab edasi kompaniipealiku poolt saadud teated vaenlasest: selle kaugus, suurus ja kavatsused (kui see teada).

2. Teated oma vägedest [näit.: „meie pataljon on puhkusel M. külas (kust valve välja saadetud). Meie kompanii on välja saadetud sellele ja sellele joonele puhkusvalvesse. Peab enda alla võtma piirkonna sellest kuni selle punktini (näidata maastikul ja selgitada kaardil). Selle teostamiseks paneb kompanii välja 2 valvetöket ja 1 rühma jätab varusse (peatökkesse), kes asub X punktis. Meist vasakul asub II rühm (töke nr. 21), kes võtab enese alla piirkonna (seletus maastikul). Meie ülesanne on valvata piirkonda (maastikul kätte näidata). Selleks paigutan välja ööseks 3 välivalvkonda, kuna hommikul 1 valvkond tagasi kutsutakse. 1. jagu jääb varusse (tökkesse) ja eeloleva maastiku luureks“].

3. Edasi rühmapealik saadab välja varu jaost 2—3-mehelise piirkonna eeloleva maastiku järelevaatamiseks. Selleks annab piirkonna vanemale täpse ülesande: missugused kohad ja kui suur piirkond tuleb läbi vaadata, millal ja kuhu saata teateid, millal peab ülesanne olema täidetud, kuhu tagasi tulla. Annab teateid vanema juhi poolt väljasaadetud luure kohta.

Läbipääsmise võimaldamiseks annab piirkonna vanemale „vastuhüüd“ (mingisugune maakoha või linna nimetus) ja kõigile „läbilask“ (mõne relva või selle osa nimetus).

Märkus: „Läbilask“ ja „Vastuhüüd“ on välja antud puhkavate vägede ülema poolt.

b) Rühmapealiku tegevus valve organiseerimisel.

Kui rühmale üldine ülesanne ja olukord selgitatud, läheb rühmapealik ühes jaopealikute ja sidemeeskonnaga isiklikult maastiku luurele, jättes endale asetäitja.

1. Ühes jaopealikutega vaatab läbi maastiku valvejoone ees. Teeb kindlaks, kust kohalt võib vaenlane kergemini ligi pääseda, juhib sellele jaopealikute tähelepanu.

2. Samuti vaatab järele tiivad ja juhib tiivapealsete jaopealikute tähelepanu nende ja annab juhtnööre valveks.

3. Vaatab järele seljataguse maastiku.

4. Valib välja valvkondade asukohad ja annab need kätte jaopealikutele. Tähtsamad kohad annab k.kuulip. jagudele; määrab vaatlemise ja tulistamise sektorid. (Seejuures tuleb silmas pidada, et ööseks ei paigutataks jagusid üksteisest liig laiali, mis kergendab vaenlasele läbipääsu valvejoonest. Asukohad valida nii, et oleks nende vahel silmaside ning ei jääks vahele esemeid, mis ei ole kummalegi jaole nähtavad ega tulistatavad, et nende ees oleks võimalikult suurem laskevälvi, ise aga oleksid hästi varjatud, ei paistaks silma taeva foonil jne.)

6. Selgitab jaopealikutele eelolevat maastikku: kuhu viivad teed, missugused asundused paistavad eespool, külgedel ja seljataga jne.

7. Määrab ära varu asukohta ja annab sellele ülesande luureks: millal, kuhu ja kui suur luure välja saata, selle ülesanne.

8. Kui eeloleval maastikul on kahtlasi kohti, määrab sinna „salad“ ja annab nende ülesande.

9. Määrab ära sideme korralduse: side valvkondade ja tökke vahel (jalakäskjalad või kui olemas, siis telefon), tööke ja peatökke vahel (telefon ja tarviduse korral käskjalad).

10. Määrab ära oma asukohta.

11. Missugused teha kindlustustööd ja korraldused maskeerimiseks.

12. Padrunite tagavara asukoht.

13. Sidumispunkti asukoht.

14. Korraldused läbirääkijate ja ülejooksikute kohta.

15. Kus keelatud tuletegemine, suitsetamine, valjusti rääkimine jne.

16. Asetäitjad.

Märkus: Ühes maastikuluure ja ülesande andmisega välja töötada ka tegevuse kava vaenlase pealetungi puhul. Läbi arutada, kust võib vaenlane ilmuda ja mis sel juhul peab ette võtma. Tegevus vaenlase väiksemate ja suuremate osade vastu.

Selgitab ja tuletab meele öise tegevuse iseäraldusi.

c) Välivalvkonnapealiku üldkorraldused:

Kui jaopealikud on saanud rühmapealikult ülesande, toovad nad oma jaod määratud kohtadele ja seletavad ära jaole antud ülesande:

1. Teated vaenlasest, samad, mis saadud rühmapealikult.

2. Kompanii ja valvetökke ülesanded ja teated naabritest (ära seletada maastikul).

3. Valvkonna ülesanne: asukoht, vaatlus ja

tulistamise piirkond; tutvustab mehi eeloleva maastikuga.

4. Padrunite tagavara ja sidumispunkt.

5. Valvetõkkepealiku asukoht, sideorganisatsioon.

6. Leppemärgid.

7. Annab teate „Läbilask“.

8. Määrab ära asetäitjad.

d) Valvkonnapealiku tegevus valve organiseerimisel.

1. Paigutab meeskonna kohile, kuhu nad peavad asuma vaenlase ilmumise puhul.

2. Määrab ära tunnimeeste järjekorra valveks.

3. Paneb isiklikult välja valveposti 2 mehe suuruses (posti asukoht peab olema sarnane, et eelolev maastik oleks täiesti näha, silmaside naabripostidega, ise jääks varjatuks, et oleks hea ühendustee vahtkonna asukohaga, kaugus asukohast öösel mitte üle 25 mtr.), annab temale vaatlussektori, seda käega ära näidates maastikul kohalikkude esemete abil, määrab vaatlusasendi (öösel lamades).

4. Annab meestele käsu kaevumiseks, maskeerimiseks ja laskevälja puhastamiseks. (Tegevus sama, mis „jao kaitse“).

Märkus: 1. Kui meeskond kaevub ja tutvub oma piirkonnaga, toimetab valvkonna pealik kauguse mõõtmist kohalikkude esemeteni ja seab kokku oma piirkonna krokii (sama mis „jao kaitse“), missuguse saadab rühmapealikele ühes ettekandega kohale asumise üle ja seab kokku tule ning tegevuse kava.

2. Maastikuga tutvumine ja kaevumine peab olema lõpetatud pimedat tulekuks.

Kui kõik tööd lõpetatud ja rühmapealiku poolt järele vaadatud, viib malevkonnapealik mehed vähe tahapoole varjatud kohta, jättes valveks ainult tunnimehe ja tema abi.

e) Sellal, kui jaod kaevuvad ja valmistuvad valveks, valvetõkke pealik seab kokku oma piirkonna krokii, kuhu märgib ära: a) valvkondade asukohad; b) piilkondade tee; c) sideorganisatsiooni; d) ligemad naaberosad; e) suuna, kust poolt on oodata vaenlast ja e) tuleplaani.

Nimetatud krokii saadab kompaniipealikele ühes ettekandega, mille väline vorm oleks järgmine: kellele, kust, aeg, millal saadetud, N, missugune kaart, isiklik allkiri.

Sisu: kuhu asus rühm, millal asus, rühma lahinguline seisukord, tegevuskava.

f) Valvkonna teenistus:

1. Sisekord valvkonnas; valvkonna asukohas ja selle ümbruses peab valitsema täieline vaikus ja liikumatus. Meeskond peab öösel olema val-

vel, valmis sõjariistus välja astuma. Püssid laetud. Seljakotid võib ära võtta.

Valvkonnapealiku ja valvkonna tegevus.

1. Valvkonnapealik hoolitseb tunnimeeste vahetuse eest ja isiklikult paigutab neid postile, ära kasutades selleks määratud varjatud teid.

2. Kui tunnimehel tekib kahtlus mõne isiku läbilaskmises, teeb need kindlaks valvkonnapealik; kui ka temal tekib kahtlus, teatab sellest tõkkepealikele, seni kinnipeetut valve all hoides.

3. Kui vaatluspiirkonnas ilmuvad üksikud vaenlase piilurid, annab tunnimees sellest teada valvkonnapealikele ja ise jätkab vaatlemist.

Valvkonnapealik sellest teada saades: 1) läheb posti asukohta isiklikult seda kindlaks tegema, 2) võtab tarvitusele abinõud nende kättemõõtmiseks; selleks saadab välja üksikud mehed nende varitsemiseks, 3) saadab teate vaenlase kinnivõtmisest, kui see õnnestub.

Tunnimehe tegevus ja kohused:

1. Tunnimees allub valvkonnapealikele.

2. Ta ei tohi mingil juhul postilt lahkuda.

3. Peab hoolega valvama ja kuulama, et ta vaatluspiirkonnast keegi läbi ei pääse; kõigest, mis märkab, peab teatama valvkonnapealikele oma abi kaudu.

4. Võib läbi lasta ainult oma otsekoheleid ülemaid ja piilureid oma kompaniist, kui need on tuntud.

Kõik võõrad, kui ta neid silmas või kuulis, peab kinni ja teatab valvkonnapealikele. Kui kinnipeetud ei jää peatuma või tahavad põgeneda, tulevad nad maha lasta või mingil muul teel kinni pidada.

5. Kui on äkiline pealetung, annab tunnimees sellest teada laskmisega vaenlase pihta.

Märkus „Tunnimehe tegevus ja kohused“ juure:

6) Abitunnimees aitab valvata antud piirkonda ja täidab tunnimehe käske.

7) Postil olles on seljakotid seljast ära.

8) Postil olles on püss laetud ja laskevalmis.

9) Ei tohi suitsetada ega vaenlasele märgatavalt tegutseda.

g) Valvetõkke tegevus suurema vaenlase ilmumisel.

Tunnimehe tegevus.

Kui tunnimees märkab vaenlase suuremate jõudude lähenemist, annab otsekohe sellest teada valvkonna pealikele. Ise jääb oma asukohale valvama.

Valvkonnapealiku tegevus.

Kui valvkonnapealik sai luurelt või tunni-

mehelt teateid vaenlase liginemise üle, siis teeb ta järgmised korraldused:

1. Annab sellest teada tõkkepealikule.
2. Paigutab valvkonna positsioonile. Sinna väljaminek peab sündima ettevaatlikult, et vaenlasele enesest mitte anda märku.

3. Jääb ootama vaenlase lähenemist, sest pimeduse tõtt ei ole võimalik avada tuld, samuti ei ole ka vaenlane märganud meie seisukohti.

Jääb äraootavasse seisukorda, kuni edaspidi selgub, kuidas olukord sunnib tegutsema.

Tõkkepealiku tegevus:

Tõkkepealik, saades valvkondade pealikutelt teate vaenlase suuremate jõudude lähenemisest, teeb järgmised korraldused:

1. Käsib varul valmis seada väljaastumiseks.

2. Läheb isiklikult luurele ja teeb kindlaks olukorra ja teeb sellekohase otsuse (tegevuse kava vastavalt olukorrale).

3. Annab teada kompaniipealikule ja naabritele vaenlase ilmumise üle oma piirkonnas, ühes sellega teatab ka oma otsuse ja tegevuse kava.

4. Kui olukord ei ole selge, saadab välja luure, kes peab kindlaks tegema vaenlase jõud, asukoha või liikumise suuna.

5. Kui olukord on selgunud, annab valvkondadele eriuuesanded (kui see lasviliik).

Edaspidised korraldused olenevad vaenlase tegevusest.

C. Luure.

„Kaitseliidu laagripäevade õppe- ja tegevusekava“ konseptis on käsitatud peamiselt õist luuret.

Rõhukas enamuses laagrid kujunesid aga kahepäevalisteks, mille tagajärjel nendes osutus võimatuks õiste õppuste korraldamine. Kahepäevalistes laagrites luuretegevus võib küsimuse alla tulla ainult päevase õppusena.

Et päevasel luurel teatavad iseäraldused ja lahkuminekid õisest, siis juhitakse nende iseäralduste peale tähelepanu ja selgitatakse neid enam-vähem käesolevas kirjutuses.

I. Luurkond ja selle tegevus.

Luurkonna suurus on harilikult üks rühm, kuid vastavalt olukorrale ja ülesandele võib luurkonda ka rohkem määrata. Tarbekorral antakse luurkonnale tema kõvenduseks kaasa r-kuulipildujaid, miinipildujaid ja soomusautosid. Hõlpsamaks sideme loomiseks luurkonna väljasaatja osaga on soovitatav esimesele kaasa anda: ratsanikke, jalgrattureid, mototsikletiste jne.

Relvastuse, varustuse ja riietuse kohta mak-
savad samad nõuded, mis õise luure juures.

1. Luurkonna pealiku tegevus enne väljaastumist.

Pealiku tegevus siin hargneb kahes suunas: esiteks valmistab ise ennast ülesande täitmiseks ja teiseks toimetab seda meeskonna suhtes. Tähtsamad toimingud nendel aladel oleksid:

Luurkonna pealiku enda ettevalmistus.

- a) uurib põhjalikult läbi tegevuse piirkonna maastiku kaardi järele, et saada selge pildi kogu piirkonnast ning et maastik kohapeal ei valmistaks üllatusi;
- b) kui see võimalik, uurib maastiku kohapeal järele ja võrdleb seda kaardiga, tehes kaardil vastavaid parandusi;
- c) märgib kaardile kõik andmed vaenlasest ja tema asetusest;
- d) määrab kindlaks esemed, missuguseid tarvis tingimata luurata;
- e) valib luurkonna liikumise tee;
- f) märgib ära jooned või esemed, kus luure osadel peatuda liikumise korraldamiseks;
- g) hindab kasutadaolevaid sidevahendeid ja töötab välja nende kasutamise kava;
- h) seab kokku üldjoontes oma tegevuse kava.

Meeskonna ettevalmistamine.

- a) Toimetab meeskonna ülevaatus (relvastus, riietus, rakmete passivus, kaasavõetavad tarvilised asjad — väliraamat, kaart, pliats, kompass jne);
- b) tutvustab meeskonda tegevuse piirkonnas oleva maastikuga ja tähtsamate esemetega;
- c) annab käsu luurkonnale; käsu märgitakse ära:
  - 1) teated vaenlasest;
  - 2) teated oma vägedest;
  - 3) luurkonna ülesanne;
  - 4) luurkonna pealiku ülesande täitmise kava;
  - 5) sidemepidamise viisid ja abinõud; nende kasutamise kord;
  - 6) leppemärgid teadete edasiandmiseks;
  - 7) „Läbilask“ ja „Vastuhüü“ (viimane ainult pealikutele);
  - 8) asetäitjad.

2. Luurkonna tegevuse põhijooned.

Eeloleva maastiku valgustamiseks ja vastase luuramiseks luurkond saadab välja luure piilkonnad (patrullid). Väljasaadetud piilkondade arv ja nende arvuline suurus oleneb antud ülesandest ja olukorrast. Selle juures kinni pidada põhimõttest: piilkonnad välja saata ainult tõsise tarviduse korral, et kokku hoida meeskonna jõu-

du, mille kulu luureteenistuse juures isegi suur.

Peale ülesande täitmist piilkond ühineb luurkonnaga.

II. Piilkond ja selle tegevus.

Piilkonda määratakse normaalselt üks jagu. Tarbekorral võib sinna määrata mehi rohkem või vähem. Viimasel korral määrata terved pooljaod.

1. Piilkonna pealiku tegevus enne väljaastumist sama, mis luurkonna pealikul.

2. Piilkonna tegevus.

b) kui on aga kokkupuutumine suurema vaenlase salgaga, siis astutakse temaga võitlusesse ja surutakse tagasi (kui see luurkonna pealiku poolt keeldud ei ole või teisiti luure edasitoimetamine võimalatu) ja saadetakse teateid luurkonna ülemale;

c) kokkupuutumisel suurte vastase jõududega nendega kontakti jääda ja jätkata vaatlemist; ettekanne saata luurkonna ülemale; võitlusesse mitte astuda, et vaenlane ei saaks tähelepanelikuks;

d) kui vaenlase üksikud salgad osutuvad jõuliselt ülekaalus olevaiks ning edasiliikumine takistatud, siis piilkonnal tähtsamad

Harju maleva Raasiku kompanii lahingdrill.

Liikumise kord.

- Piilkonnad saadavad ette piilureid või piilurite paare kohalikkude esemete ja vaenlase luureks;
- nende katte all liigub piilkonna südamik (hüpetena ühelt vaatluskohalt teisele).

Kohalikkude esemete läbivaatamine.

Iga kohaliku eseme läbivaatamiseks annab piilkonna pealik piiluritele ülesande:

- mis tuleb järele vaadata;
- kuidas seda teha;
- kus kohal ja kuidas ühineda piilkonna südamikuga.

Vaenlasega kokkupuutumine.

- Kui piilkond puutub kokku üksikute vaenlase piiluritega, siis püütakse need kinni või hävitatakse ära; selle juures hoiduda laskmisest, mis paljastaks meie tegevust;

vaatlus- ja võitlus-seisukohad sisse võtta ning neid enda käes hoida kuni abi järelejõudmiseni;

- juhul, kui vastase piilkonnaga võitlusesse astunud, ühel osal piilkonnal pidada tulevõitlust, kuna teine osa vastase seljataha hiilib, et teda kinni püüda.

III. Piilurite tegevus.

- Liikuda ühelt vaatluskohalt teisele; vahepealsed maaalad kiirelt läbi käia; kui lagedad kohad vaenlase vaatluse all, siis nendest üle roomata või valida kõrvalteid uuele vaatluskohale jõudmiseks;
- kokkupuutumisel vaenlase piiluritega ennast ära peita ning vaenlasel lasta mööda minna ja temale seljatagant kallale tormata ning kinni võtta;
- kõigist nähtust ja kuuldist otsekohe piilkonna pealikele ette kanda, kas leppemärgiga või naaberpiiluri kaudu (kui tegetsevad piilurpaarid).

Praktilisi näpunäiteid laagri tegelikuks läbi- viimiseks.

1. Laagrikoha valik.

Laagrisse asumise korral kergib esimesena üles küsimus: kus valida laagrikoht? See küsimus omab esmajärgulise tähtsuse, sest, viies inimesi nende alalistest elukohtadest vabasse loodusesse, peavarju alt lageda taeva alla, peab pidama silmas, et niisugune järsk üleminek laagrisviibijate tervisliku seisukorra peale ei avaldaks tunduvat mõju. Minnes vabasse loodusesse valdab igauht algul teatav psüühiline ja isegi füüsiline tõus, kuid sellele järgneb teatava aja järele reaktsioon. Soodsa laagri koha valikuga tuleb selle reaktsiooni mõju võimalikult vähendada. Seepärast tuleks laagrikoht valida võimalikult mugav, et igapäevaste elutarvete rahuldamisel ei tekiks suuri raskusi.

Sanitaar- ja majanduslikud nõuded dikteerivad ette, et laagrikoht

1) valitakse tasasel murul, mitte mingil tingimusel liival;

2) koht peab olema varjatud põhjatuulte eest (kas metsaga, mäega või muu kõrgekohalise esemega);

3) maapind peab olema kuiv, et öösel magades mitte haiguse oonda;

4) lähedal olgu vesi joomiseks, pesemiseks ja suplemiseks;

5) samuti olgu küttematerjal käepärast ja materjal magamisaseme korraldamiseks.

Nendele nõuetele seltsib veel terve rida õppealal, milledest tähtsamad oleksid:

1) õppe- ja laskeplatside lähedus;

2) laagri koht ei tohi olla kaugel ühendusteest;

3) samuti spordi- ja mänguplatsid peavad olema laagri otsekoheses ligiduses.

2. Öömaja korraldamine.

Intensiivse töö juures puhkus omab suure tähtsuse. Ainult korralikult väljapuhanud inimese käest võib nõuda täit tööd. Elukorteriks ja öömajaks on laagrites peasjalikult telk. Et aga kaitseliidus seni telgid puuduvad, tuleb öömajade korraldamiseks kasutada ära kohapealseid võimalusi.

Mõnel pool on kavatsusi ja võimalusi kortereid leida majades. Niisugune paigutamiski ei loo täit laagri olukorda ega aseta malevlasi välielu tingimustesse.

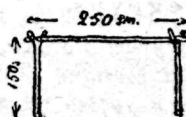
Kui laagris viibimise aeg tahab olla eelkõiks tegelikule sõja- ja lahingulukorrale, siis tuleks ka kõigil laagrisviibijail asetada vastavatesse tingimustesse.

Iga tõsine malevlane peab suutma kohaneda ka kõige halvemas olukorras. Lageda taeva all

mitte kunagi jääda nõutult ootama ja lootma väljaspoolt olukorra parandamise peale. Paigale jõudes olgu esimene mure endale soetada ulualune, et mitte kannatada ilmastiku muutlukkude tujude all, ja võimalust luua korrapäraseks väljapuhkamiseks.

Kui puudub alaline peavari, siis endal valmistada ajutine ulualune ajutise telgi või n. n. „telgi asetäitja“ näol.

Telgi asetäitja.

Juurdisatud joonistustel on näidatud ihe lihtsama telgi asetäitja ehitamise viis.

Puuokstega kaetud, kord oksa külje all (palja maa peal ei tohi millalgi magada) ja 1—2 malevlast võivad kosutava unega ennast värskendada järgnevas tööpäevaks.

Niisuguseid „telgi asetäitjate“ ehituse viise on mitu ja iga malevlane võib ehitada endale peavarju oma oskuse ja võimete kohaselt.

3. Laagrisse kaasavõetavad asjad.

Millalgi ei või ilma sellekohase varustusega, n. ö. paljaste kätega välja minna. Peale sõjalise varustuse tuleb veel kaasa võtta isiklike asju ja varandust oma igapäevase eluolu korraldamiseks ja kohendamiseks. Ununeb niisugune väike asi nagu lusikas koju, ei saa teistega koos süüa; ununeb nöel niidiga — ei saa ära paigata kibeda drilli ajal katkikäristatud pükse jne.

Oma iseloomult jaguneb laagrisse kaasa võetav varustus kahte liiki:

- 1) Individuaalne, mida iga malevlane isiklikult kaasa võtab oma tarvete rahuldamiseks, ja
- 2) üksuse varustus, need on suuremad asjad, mis kogu üksusele tarvilikud.

Tähtsamad kaasavõetavad asjad oleksid:

1. Individuaalsed:

- a) tagavara-sokid;
- b) kampson ja vaip;
- c) käsirätik ja seep;

Laagri kord

üleriikliku kaitseliidupäeva puhul korraldatavates suvilaagrites 1927. a.

Kõikide kaitseliitlaste kui vabatahtlike kodumaakaitsjate huvides seisab, et suvilaagripäevad annavad sõjalises väljaõppes võimalikult kõrgeid tagajärgi. Selleks aitab suuresti kaasa õppustel loodav kord. Et kaitseliitlased kõik saaksid hea korra heaks kaasa aidata, selleks on tarvilik ettenähtud laagripäevade korraga juba varakult tutvuneda, mispärast siinkohal avaldame kaitseliidu ülema poolt kinnitatud „laagrikorra“.

I. Üldpõhilused.

§ 1. Eesti riigikaitse organisatsioonide — kaitsväe ja kaitseliidu — arvulise vähesuse tõttu tugib nende peamine jõud sõjalisele väljaõppele ja sisemisele väärtusele, sest võitluses arvuliselt ülekaalus oleva vaenlasega tasakaalustatakse jõudude vahekord ainult võitlejate väärtusega, oskusega ja võidutahtega. Iga võitleja on kohustatud alati valmis olema ja oskama iga silmapilk välja astuda oma riigi iseseisvuse eest.

Laagri töö annab tõuke edaspidiseks väljaõppetööks ja näitab suuna, mida mööda sammudes kiiremini ja eksimatult jõuda sihile.

Selles mõttes korraldatud ja läbi viidud laagripäevad täidavad oma ülesande ja aitavad kaasa kaitsemale sõjalise ettevalmistuse ja sisemise tugevuse tõstmiseks.

§ 2. Kaitseliit kui vabatahtlik seltskonna omakaitse-organisatsioon korraldab suvilaagrid vabatahtliku osavõtu põhimõttel oma liikmete sõjalise ettevalmistuse täiendamiseks ja arendamiseks ning kaitseliidu mõtte propageerimiseks malevlaste ja rahva hulkades.

§ 3. Suuremate hulkade kogumisel pealikud ja kõik malevlased on kohustatud vankumata kinni pidama distsipliini ja sisekorra nõuetest. Iga pealiku ja malevlase aukohus on pealepandud kohustusi nurisemata ja heatahtlikult täita ning laagri korra ja muude määruste vastu mitte eksida.

§ 4. Korra alalhoidmisel peale pealikute ja teiste juhtide ka iga malevlane mõjutagu seltsimehlikult oma nõrgemat kaasmalevlast, et teda hoida määrustest üleastumisest ja nende vastu eksimisest.

- d) abinõud jalatsite, riiete ja hammaste puhastamiseks;
- e) nuga, lusikas, kahvel;
- f) nõelad, nõöbid, niit;
- g) märkusteraamat, kompass ja pliits;
- h) uur ja vile;
- i) kruus, katlake, seljakott ja veepudel;
- k) toos tulitikke;
- l) tugev hästiteritatud taskunuga.

2) Üksuse varustus (jao, rühma, kompanii või malevkonna oma kohapealse kokkuleppe järgi):

- a) lipp;
- b) kaarditasku (pealikul);
- c) sanitaartasku ja kandraamid (üksuse sanitaar-personaalil);
- d) signaal-lipud;
- e) labidad ja kirved;
- f) pasunad või signaal-sarved;
- g) kööginõud;
- h) telgid (kus nad olemas);
- i) spordiabinõud;
- k) saag;
- l) panged;
- m) valgustusabinõud.

4. Laagrisse koondumine.

Kui malevlane algab oma reisi laagri poole, siis peab ta peale koduste asjade korraldamist ja enne reisi algust kaasavõetavad asjad veel

kord võtma revideerimise alla. Järele kaaluda, kas kõik kaasavõetavad asjad on hädatarvilised ja kas mõni tarvilistest ei ole ununenud. Asjad, mis ei osutu tarvilisteks, moodustavad asjata koorma ja nad loobitakse sagedasti esimeste raskuste puhul maha.

Riietuse juures silmas pidada, et see oleks võimalikult kerge. Erilist tähelepanu juhtida jalanõudele. Rännaku ajal kanda avaraid, kuid tugevaid saapaid, missugused jalgu ei vaeva ega hõõru. Just viimane on pahe, mis mõnegi kaunima silmapilgu ära kihvtitab.

Peatuskohtadel, kui juba väsimus ligidale kippumas, esimeses järjekorras anda jalgadele puhkust. Soovitav on heita selili ja jalad tõsta puu, põõsa, kivi või muu asja najale.

Ka veetarvitamisega rännakul olla ettevaatlik. Higiselt või palava kehaga mitte iialgi juua külma vett. Enne natuke aega oodata, kuni keha ära jahtub, ja siiski juua ettevaatlikult ja pikkamisi. Üldse ei ole soovitatav käimisel tarvitada palju vett, sest rännakul maksab tõde: „juues kasvab janu“.

Kui liikumine sünnib üksustena rivis, siis on parimaks abinõuks selle kergendamiseks rännakudistsipliini säilitamine, mis peajoontes seisab:

- a) oma koha säilitamises (nõuetav rivistus ja distantsid säilitada);
- b) loata rivist mitte lahkumises ja
- c) keeldud ja naabreid segavate ettevõtete mitte toimepanemises.

§ 5. Laagrites jäävad maksma kõik sise- ja garnisonimäärustikkudes ettenähtud reeglid, väl- ja arvatud need, mis käsivad garnisoni- ja kasarmuelu nende kitsamates piirides.

§ 6. Kaitseliit on seltskonna omakaitseorganisatsioon. Üheks tema tähtsamaks ülesandeks on rahvusliku tunde süvendamine, muististe traditsioonide elustamine ja nende kallikspidamine. Rahvusliku tunde õhutamiseks ja muististe traditsioonide elustamiseks ning uute loomiseks tahab kaitseliit oma laagrites uuesti äratada muistse Eesti vanema tüübi, mispärast on soovitatav, et igas laagris üks lugupeetavam seltskonnategelane-kaitseliitlane kutsutaks laagri vanema k s. Laagri vanem esitustel ja seltskondlikul alal oma õiguste poolest seisab kõrgemal kui laagri pealik. Tema esitab laagrit riigivanema, sõjaministri, kaitseliidu ülema ja kohaliku diviisiülema ees nende laagrisse ilmumise puhul. Laagri vanema järele ilmub laagri pealik oma rapordiga.

Laagri vanem kujundab endast muistist Eesti vanemat ja tema ülesandeks on muististe traditsioonide elustamine ning kultiveerimine malevlaste seas. Laagri-lipu tõstmisel ja mahalaskmisel ning teistel tseremooniatel ilmub ta ja ütleb laagrisviibijatele sellekohaseid tervituslauseid.

§ 7. Pidades silmas, et laagri vanemale ettenähtud ülesanded väga tõsised ja ainult suure autoriteediga ning põhjalikult muistist Eesti ajalugu tundja isik mineviku mälestusi suudab elustada, tuleb laagri vanema valikul toimetada äärmiselt ettevaatlikult ja sellele kohale kutsuda ainult v ä r i l i s i isikuid. Viimaste puudumisel laagri vanema koht välja jätta.

Laagri vanemat kui muinasaegse parima eestlase kehastust tuleb tõsiselt võtta ja tema peab suutma oma isikliku autoriteediga kogu laagri meeskonda tõmmata enda järele ja luua tõsiseid ning kaasakiskuvaid momente. Vastasel korral laagri vanem ei vii läbi temale mõeldud osa ja ülesannet ning on parem see koht vabaks jätta.

II. Laagri administratsioon.

§ 8. Maleva pealik määrab igas laagris laagri pealiku, kes kannab täit vastutust sisekorra õppuste, vaba aja möödasaatmise ja muu tegevuse alal. Laagri pealik omab kõikide laagris viibijate suhtes maleva pealiku õigused.

§ 9. Laagri pealik nimetab endale abiks:

- a) sisekorra- ja vahipealiku,
- b) õppuste pealiku,
- c) spordipealiku,
- d) varustusepealiku,
- e) propandapealiku ja
- f) sanitaarpealiku.

M ä r k u s : Kui moodustatakse mitme malevkonna koondlaager, siis maleva pealik määrab kõik laagri administratsiooni.

§ 10. Sisekorra- ja vahipealiku ülesandeks on sisemise korra ja vahiteenistuse korraldamine ja selle järele valvamine laagris ning muud sisemise elu korraldustööd. Temale alluvad kõik vahiteenistusse ja igasugustesse toimkondadesse määratud malevlased.

§ 11. Õppuste pealikuks määratakse üks vilunumaist pealikuist sel alal. Tema organiseerib õppusi ning laskmisi; korraldab nende läbiviimist, teeb vastavad eelkorraldused ja eeltööd; valib õppe- ja laskeplatsid; määrab kindlaks nende kasutamise viisi ja korra; valvab õppetöö korraliku käigu järele; teeb laagri üldõppekava alusel vastavad ajajaotused jne.

§ 12. Spordipealik korraldab ja juhib sportimist laagris; valib spordiplatsid ja töötab välja nende kasutamise kava; teeb vastavad ajajaotused; korraldab sportlikke harjutusi ja võistlusi.

§ 13. Varustuse pealik korraldab laagri majanduslikke ja igasuguseid varustamisse puutuvaid asju ning lahendab sel alal tekkinud küsimusi; laagrisviibijate ühistoitolustamise puhul korraldab seda; naiskaitseliitlaste laagrisse kaasamineku puhul juhib nende tegevust majanduslikul alal.

Võtavad vastu laagriplatsi ja peale laagriaja lõppu annab selle omanikule üle, võttes viimasele kirjaliku tõenduse, et omanikul ei ole mingisuguseid kahjutasunõudmisi laagrisviibijate vastu.

Igasugused vahekorrad omanikuga tulevad vastastikusel kokkuleppel lahendada koha peal.

§ 14. Propandapealik korraldab vaba aja möödasaatmist, organiseerib propandasisulisi kõnesid, mängu, ühiseid jutuajamisi ja laule ning muud meelelahutust. Märgib üles tähtsamad laagrisündmused, laseb pildistada tähtsamaid momente ja saadab neid „Kaitse Kodusse“ avaldamiseks.

Eriliseks kohuseks on temal propandagerida „Kaitse Kodu!“, levitada seda laagris viibijate keskel, juure võtta uusi tellijaid ja koha peal vastu võtta tellimisi.

§ 15. Sanitaarpealiku ülesandeks on laagri sanitaarala korraldamine:

- a) Tema annab malevlastele arstlikku abi ja evakueerib haigeid;
- b) koos laagripealiku määrab kindlaks joogiks ja söögi keetmiseks tarvismineva vee kohad ja kõlblikkuse;
- c) määrab kindlaks supeluskohad, -aja ja -korra; võtab tarvitusele abinõud õnnetuste ärahoidmiseks supelustel;
- d) määrab kindlaks väljakäigukohad, prügi ja muu mustuse asetuse paigad;
- e) ühistoitolustamise korral valvab toiduvalmistamise ja produktide kõlblikkuse järele;

- f) laagrist lahkumisel toimetab laagriplatsi ülevaatust ja teeb korralduse väljakäigu-kohtade ning prügiaukude desinfitseerimiseks ja kinniajamiseks.

III. Laagri elu korraldamine.

§ 16. Laagri pealik oma tähtsamad korraldused ja käsud avaldab laagri käskkirjades, mis-sugused kõigile laagrisviibijatele ette lugeda ja nähtavasse kohta üles riputada.

§ 17. Enne malevlaste koondumist laagri-tesse laagri pealik avaldab oma üldkäskkirja, milles avaldab:

- a) laagri administratsiooni kuuluvate peali-kute määramised;
- b) juhtivate pealikute alluvus ja teenistus-lik vahekord;
- c) täpne laagri päevakord;
- d) laagri piirkond, millest ilma laagri pea-liku loata lahkuda ei tohi;
- e) aeg, millal võõrad laagrisviibijaid võivad külastada;
- f) määrused vahiteenistuse ja teiste toim-kondade kandmiseks; toimkonnas olijate vahetuse kord ja postide tabel lisana kä-sukirjale;
- g) toimkonda määratud malevlaste erikohu-sed (peale määrustikkudes ettenähtute);
- h) korraldused hulkurite ja kahtlaste isi-kute kinnipidamiseks ja edasitoimetami-seks;
- i) kohad, kust võtta vett ja muretseda küt-tematerjali;
- k) väljakäigukohtade asukohad;
- l) prügi ja muu mustuse paigutuskohad;
- m) määrused õnnetute juhtumiste puhuks (tulekahju jne.);
- n) sanitaar-elu korraldused, arstliku abiand-mise kohad ja aeg.
- o) supeluse kohad ja aeg;
- p) üldkorraldused häire puhuks;
- r) laagritulede piirkonnad;
- s) korraldused viljapõldude, heinamaade tal-lamise ja kohalikkudele elanikkudele muude kahjude sünnitamise ärahoidmi-seks;
- t) alkoholiliste jookide tarvitamise korra (põhimõtte järele, et laagris ei oleks ühtki joobnud malevlast; korraldada „väsinute“ eraldamist teistest jne.);

§ 18. Igapäevastes käskkirjades avalda-takse:

- a) korraldused järgmiste päevade õppusteks, laskmisteks, sportimiseks, kultuur-selgi-tustöö tegemiseks ja vaba aja möödasaat-miseks, kusjuures määratakse ära tege-vuse koht, aeg ja ulatus;
- b) üksikasjalik tegevuskava häire puhuks

ja igale üksusele pealepandud kohus-tused;

- c) parool öisel ajal laagrisse ja sealt välja-pääsmiseks;
- d) muud üldise iseloomuga korraldused.

Märkus: Kui igapäevase laagri käskkirja läbiviimine mingisugustel põhjustel või-matu, siis üldised korraldused õppusteks, laskmisteks, sportimiseks ja muul alal, toimkonnateated ja kohustused, postide tabelid jne. trükitult või kirjutatult kõiki-dele kättesaadavasse ja nähtavasse kohta üles panna.

IV. Laagri sisekord.

§ 19. Alates laagri pealikust ja lõpetades reamalevlasega, on kõik laagris viibijad kohusta-tud kõikide abinõudega alal hoidma sisekorda ja valvama selle täitmise järele.

§ 20. Ära määrata kogumiskoha-d, kuhu laagris viibijad koonduvad paraadiks, üle-vaatusteks, kõrgemate ülemate vastuvõtmiseks jne. Kogumiskohtadel kindlaks määrata üksuste järjekord ja kohad.

§ 21. Riigivanema, sõjaministri ja tema abi, kaitseleidi ülema, kindralstaabi ülema ja tema abi, kohaliku diviisi ülema ja kohaliku maleva pealiku (kui viimane alaliselt laagris ei viibi) laagrit külastamisel õppustest vabal ajal kõik laagris viibijad kogumisplatsil ilma mingisuguse erikorralduseta signaali või komando järele: „Kõik välja!“ üles rivistada.

§ 22. Märku signaaliks: „Kõik välja!“ või seda komandot võib anda iga malevlane, kes esi-mesena märkas § ... loetletud isikute laagrisse ilmumist või sellele lähenemist.

§ 23. Kõige suuremat tähelepanu juhtida laagri puhtusele; kõik prügi ja jäämused võimali-kult ära põletada või selleks kaevatud aukudesse maha matta.

§ 24. Ilma laagri pealiku loata või väljas-pool tema poolt määratud korda ei või keegi laagri piirkonnast lahkuda.

§ 25. Külastajaid vastu võtta laagri pealiku poolt määratud ajal ja kohal; erakorralistel juh-tumistel ainult tema loal.

§ 26. Laagritulesid põletada ainult kind-laksmääratud ajal ja kohal.

§ 27. Puhkuseks määratud tundidel ja öösel peab laagris valitsema täielik vaikus, et võimal-dada malevlastele rahulikku puhkamist.

§ 28. Häire korral viibimata asuda ette-nähtud kohale või tegevusele, jättes kõik kõrval-tööd.

§ 29. Tegevuse algus ja lõpp (õppus, puh-kus, söögiaeg jne.) ära märkida signaalidega, mis oleksid kõigile laagris viibijatele kuuldavad või nähtavad (pasuna- või sarveheli, trumm jne.).

§ 30. Öhtune eha ja ülelugemine korraldada kohapealsetele oludele vastavalt laagri pealiku poolt antud juhtnõõride järgi. Öhtusel ehal laulda riigi hümn.

§ 31. Haigeksjäämise korral arsti poole pöörduda abisaamiseks laagri käskkirjas avaldatud juhtnõõride järgi; erakorralistel ja rasketel juhtumistel võib seda teha igal ajal.

§ 32. Kaasavõetud isikliku varustuse ja varanduse eest hoolitseb ja vastutab iga malevlane ise; üksuste ja laagri varanduse alal- ning korrashoiu eest vastutavad korrapidajad ja päevnikud.

§ 33. Laagrisse koondumisel ja lahkumisel, õppustel ning laskmistel hoiduda viljapõldude, heinamaade tallamise ja kohalikkudele elanikkudele muu kahju sünnitamise eest.

V. Laagri toimkonnad.

§ 34. Toimkonna kestvus määrata lühem määrustikkudes ettenähtust (soovitav 6—12 tunnilise kestvusega), et toimkonda määratud malevlasi lühemaks ajaks õppetööst eemale hoida.

§ 35. Kõik toimkonda määratud malevlased alluvad sisekorra- ja vaihepealikele, kes omab nende suhtes korrapidaja ohvitseri kohustused ja õigused.

§ 36. Igas laagris määratakse laagri korrapidaja, kellele tarbekorral (laagri suurusest tingitult) määratakse abiks päevnikud.

§ 37. Igas laagris määratakse laagri vahtkond, kes paneb välja vahid lipu juure ja öise julgeoleku kindlustamiseks.

§ 38. Laagripealik määrab kindlaks ja avaldab oma käsukirjas:

- vahtkonna suuruse;
- postide arvu ja asukohad;
- vahetuste arvu igal postil;
- päevnikkude arvu ja tegevuse rajoonid.

§ 39. Peale selle laagri pealik määrab kindlaks ja avaldab käskkirjas:

- vahtkonna pealiku;
- vahtide;
- korrapidajate ja
- päevnikkude erikohustused ja postide tabelid, missuguseid ei ole ette nähtud garnisoni- või sisemäärustikkudes.

VI. Määrused lipu kohta.

§ 40. Iga malev ja malevkond võtab laagrisse kaasa oma lahinglipu, missugused neile annetatud; lipu hoidmise kohaks ehitada liputek, kusjuures lippu hoida kas telgis või telgi ees vastavalt ilmastikule.

§ 41. Lahinglipu juure välja panna alalised lipuvahid.

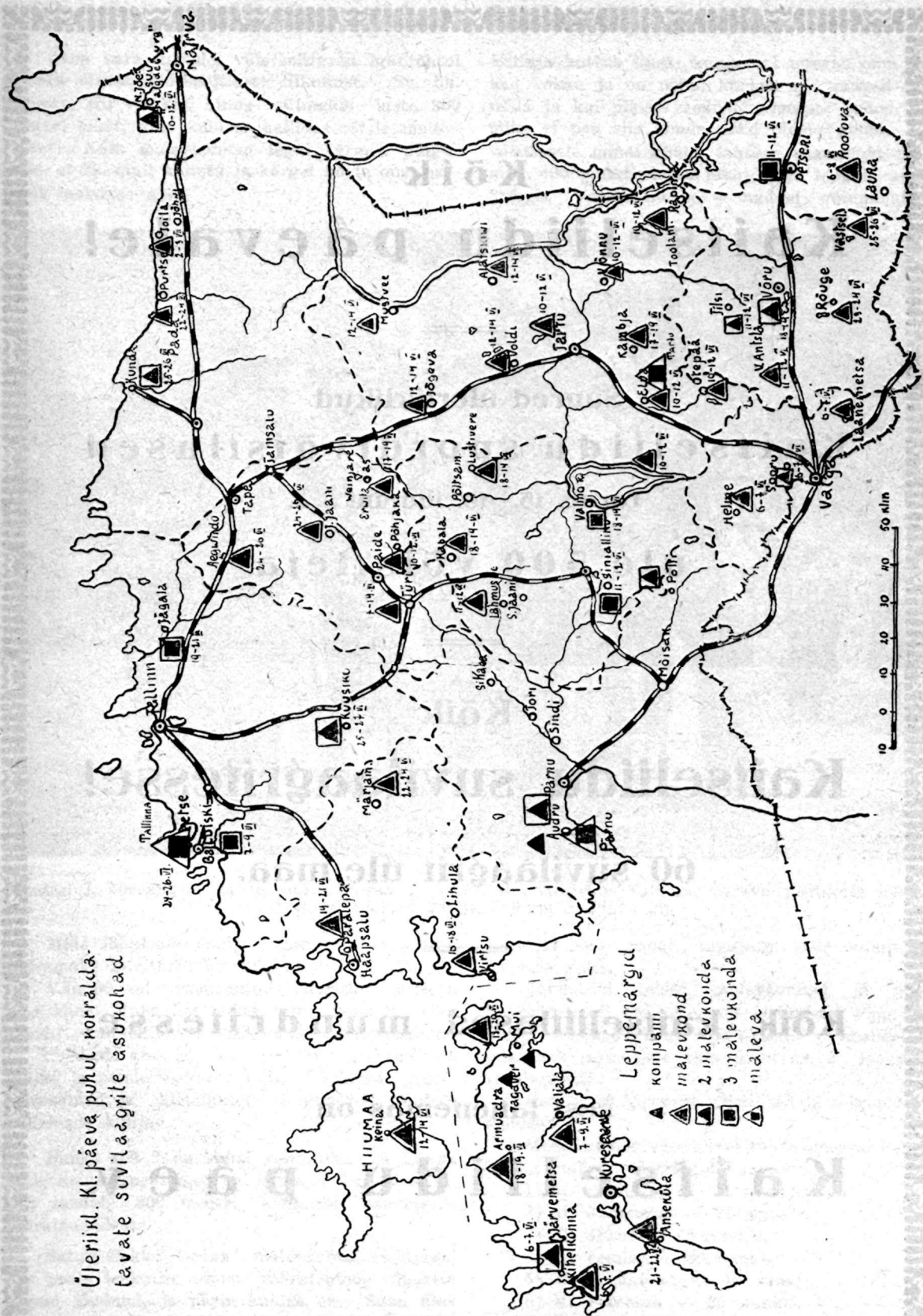
§ 42. Hommikuse lipu ülestõstmisega ja öhtuse mahalaskmisega märgitakse ära laagri tööpäeva algus ja lõpp. Laagri lipuna tarvitada erilipu puudusel riigilippu; erilist vahti selle juure ei määrata.

§ 43. Lipu ülestõstmine ja mahalaskmine toimetatakse vastava tseremooniaga kõikide laagris viibijate juuresolekul, mille reeglid maleva- või laagripealik üksikasjaliselt välja töötab kohapealsele olukorrale vastavalt.

Laagri päevakord

Üleriikliku kaitseliidupäeva puhul korraldatavates suvilaagrites 1927. a.

Kellaaeg	Aja kasutamine	MÄRKUSI
H	Laagri avatukskuulutamine ja lipu ülestõstmine.	1) Käesolev päevakord annab normaal ajajaotuse üldistes joontes; seda kava tuleb koha peal detailiseerida ja on lubatud võtta ette ümbergrupeerimisi, kuid selle juures kinni pidada põhimõttest, et a) ennelõunane ja pärastlõunane õppus peab kestma vähemalt 4 tundi kumbki, b) lõunavaheaja kestvus mitte vähem 2 tundi; c) öhtune eha korraldada kell 21; d) magamaminek mitte hiljem kella 23.
H—(H+2)	Tutvumine laagri korraga; ettevalmistused eellõunasteks õppusteks; hommikune eine.	2) „H“ märgib ära laagritöö alguse ja määratakse kindlaks kas maleva või laagripealiku poolt.
(H+2)—(H+6)	Eellõunane õppus.	3) Ülestõusmisetund koha peal kindlaks määrata.
(H+6)—(H+8)	Lõunasöök; puhkus; ettevalmistus pärastlõunaseks õppuseks.	4) Tarbekorral võib ka lõunavaheaja sportimiseks kasutada.
(H+8)—(H+12)	Pärastlõunane õppus.	5) Vaba aja ärakasutamise täpsema kava seab kokku maleva- või laagripealik.
(H+12)—21	Propogandatund; sportimine; öhtusöök.	6) Koha peal väljatöötatud täpne laagripäevakord teatavaks teha kõigile laagrisviibijatele ja peale selle veel välja panna nähtavasse kohta.
21	Öhtune eha ja lipumahalaskmine.	
21—23	Laagritulede põletamine; isamaalised vestlused ja kõned; isamaalised ja rivilaulud; igasugune meelelahutus.	
23	Magamaminek.	

Üleriikl. kl. päeva puhul korraldatavate suvilaagrite asukohtad

Kõik
Kaitseliidu päevale!

Suured üleriiklikud
Kaitseliidu spordivõistlused
Tartus 15.—19. juunini s. a.
üle 500 võistleja.

Kõik
Kaitseliidu suvilaagritesse!

60 suvilaagrit üle maa.

Kõik kaitseliitlased mundritesse,

sest läheneb on

Kaitseliidu päev.

Tallinna maleva laskevõistlused.

Juba vara kevadel võis märgata igal õhtul Tondil elavat kaitseliitlaste liikumist. Sy. üh. õppeas. tiir — kus ainus võimalus lasta 300 meetri pealt, aina kubises hallides rõvis malevasist. Kõik malevkonnad tegid äärmisi pingutusi, et 22. mail kaitsta ja kõrgel hoida oma osavust laskmise alal.

Esitaja kutsus kuski kaugemal murgas oma mehed kokku ja on näha, kuidas nad saavad noomida ja kui pikaks venivad meeste näod. Ja miks ei pea siis nende näod olema pikad, kui võistlusele mindi kindla tahtega saavutada vähemalt 400 punkti, kuna nüüd tuleb leppida ainult 336-ga. Vaesed mehed — nad ei võinud aima-

Kindral J. Tõrvand (1) ja kolonel J. Roska (2) võistlustel viibivate Tallinna maleva pealikute keskel. Tallinna maleva pealik kolonel F. Pinka (3).

Mida lähemale jõudis oodatav päev, seda elavamaks muutusid harjutused.

Viimaks oli kauaoodatud suurpäev maleva elus käes. Juba hommikul enne kella 6 algab Tondil kaitseliitlaste liikumine — korraldajad on kibedasti ametis, ka naiskaitseliitlased on väljas ja nende virkades kätes auravad varsti teemasinad ja kandikutele kogunevad suured võileibade kuhjad.

Punkt kell 7 on kohal kohtunikud ja Lõuna malevkonna meeskond on esimene, kes oma laskud saadab 300 meetri kaugusel asuvasse märklaudadesse.

Satun kokku Lõuna malevkonna esitajaga, kes peale laskmise lõppu märklehtede juurest tagasi jõudnud, ja pärin kuidas on. Saan äärmiselt pahandatud inimeselt vastuse „räbal“.

tagi, et see „räbal“ tagajärg neile kindlustas esimese koha.

Järgnesid teised malevkonnad ja peale keskpäeva oli meeskondade laskmistel lõpp. Algasid üksikvõistlused püssidest. Paralleelselt püssidest laskmisele käis tiirul nr. 2 laskmine revolvrimest.

Kell 16,30 lõppesid võistlused ja selgusid tulemused.

Meeskondade võistlustel tuli esimesele kohale Lõuna malevk. meeskond koosseisus:

- 1) R. Raudsepp — 54 punkti,
- 2) H. Johanson — 75 punkti,
- 3) H. Silber — 56 punkti,
- 4) K. Tender — 80 punkti,
- 5) H. Schönfeldt — 46 punkti,
- 6) K. Peterson — 25 punkti.

Kokku 336 punkti.

Teisele kohale Toompea malevkond koosseisus:

- 1) J. Sander — 74 punkti,
- 2) A. Kuut — 40 punkti,
- 3) O. Pettai — 57 punkti,
- 4) J. Rebane — 60 punkti,
- 5) J. Krausberg — 39 punkti,
- 6) K. Raudjalg — 62 punkti.

Kokku 332 punkti.

Kolmandale kohale tuli Nõmme malevkond. Kogusummas 320 punkti jne.

Kui noppida välja kõigist malevkonnist paremad laskjad, kes üle 70 punkti saanud, siis võiks Tallinna maleva grupp, kes kaitseliidu päeval Tartu võistlema sõidab, välja kujuneda järgmisena:

- K. Tender Lõuna malevk. 80 punkti,
 J. Jeets Ida malevk. 80 punkti,
 H. Johanson Lõuna malevk. 75 punkti,
 J. Sander Toompea malevk. 74 punkti,
 A. Raavik I malevk. 72 punkti,
 A. Vaha I malevk. 72 punkti.
 Kokku 453 punkti,

mis oleks 75,5% võimalikest saada olevaist punktide arvust.

Üksikvõistlustel püssidest tuli esimesele kohale malevlane

- A. Raavik I malevkonnast 112 punktiga,
 II. K. Tender Lõuna malevk. 109 p.,
 III. A. Johanson Lõuna malevk. 109 p.,
 IV. E. Idla Kalevi malevk. 108 p.,
 V. A. Lillep Nõmme malevk. 103 p.,
 VI. E. Hiop Kalevi malevk. 101 p.,
 VII. J. Jeets Ida malevk. 97 p.,
 VIII. J. Sander Toompea malevk. 96 p.,
 Revolvritest laskmisel tuli esimesele kohale J. Rebane Toompea malevk. 52 punktiga,
 II. G. Jakobson VI malevk. 45 p.,
 III. K. Grohmann VI malevk. 44 p.,
 IV. E. Kivi Ida malevk. 41 p.,
 V. J. Krausberg Toompea malevk. 37 p.,
 VI. E. Hiop Kalevi malevk. 37 p.

Parematest tagajärgedest võib näha selgesti, et laskeasjanduse alal seisab kaitseliit rahvusvahelisel kõrgusel.

Üht asjaolu tuleb siinkohal veel märkida, et ilmastiku mõju ei suutnud kõik malevlased täpselt arvestada. Varemalt harjutustel käies oli ilm alati pilves ja osalt vihmane — selget ilma ei juhtunud millalgi — kuid võistluse päeval oli ilm selge ja hele päike oli laskjatele vasakult, mille tagajärjel kõik kuulid märklehel sattusid paremale ja osalt alla.

Igatahes võib tulemustega täiesti rahul olla.

Võistluse lõpul kindralstaabi ülem kindral Tõrvand, kaitseliidu ülem kolonel Roska ja

maleva pealik kolonel-leitnant Pinka tervitasid võitjaid ja võistlejaid, mille peale kindral Tõrvand auhinnad välja jagas.

Rüigivanemalt annetatud rändauhinna pare-

Püssilaskmises'I kohale tulnud üksiklaskur malevlane A. Raavik I malevkonnast omandatud auhindadega.

male laskurmeeskonnale — hõbedast katlakese — võitis Lõuna malevkonna meeskond. Tallinna linna rändauhinna teisele paremale meeskonnale — hõbedast karika — võitis Toompea malevkonna meeskond. Linna poolt annetatud rändauhinna paremale üksiklaskurile — hõbekarika — ja kaitseliidu ülema poolt annetatud revolvri omandas malevlane A. Raavik I malevkonnast. A.-s. R. Toferi poolt annetatud rändauhinna teisele paremale üksiklaskurile — hõbedast karika — omandas K. Tender. Linna poolt annetatud rändauhinna paremale laskurile revolvritest omandas malevlane J. Rebane Toompea malevkonnast.

Peale rändauhindade omandasid püssidest 8 ja revolvritest 7 paremat laskurit veel väärtuslikud jäädavad auhinnad, mis olid annetatud kaitseliidu ülema, Tallinna maleva juhatuse ja seltskonna poolt. Ühtlasi kinnitati ka kõigile paremale laskureile maleva poolt rinda hõbedast rinnamärgid.

Kaitseliidupäeva pühitsemise üksikasjaline kava.

Tartus 15.—19. juunini 1927. a.

Üleriikliku kaitseliidupäeva pidustuste ja võistluste kava on juba lõpulikult välja töötatud. Et selle tänavuse kaitseliidu suurpäeva vastu kaitseliitlasperes tuntakse üldist huvi, siis toome selle „Kaitse Kodu!“ veergudel täielikult ära.

I.

Teisipäeval, 14. juunil.

Lippude ja meeskondade vastuvõtmine Tartus.

1. Kaitseliidu üldlipp, Tallinna, Harju, Viru, Narva, Lääne, Järva, Sakalamaa ja Saaremaa malevate lipud ja meeskonnad jõuavad Tartu teisipäeval, 14. juunil kell 22.59. Vastuvõtmiseks rivistatakse jaamaesisel Tartu maleva 1 malevkonnast aukompanii orkestriga.

Rongi seismajäämisel tuuakse välja Tallinna, Harju, Viru, Narva, Lääne, Järva, Sakalamaa ja Saaremaa malevate lipud ja asetatakse lippude vanuse järgi aukompanii paremale tiivale. Meeskonnad oma lippude taga, rühma kolonnis. Selle järele kaitseliidu lipp asetatakse paremale tiivale. Kaitseliidu lipu väljatoomisel vagunist saluteerivad temale malevate lipud. Juhul, kui kaitseliidu ülem sõidab sama rongiga, võtab tema peale seda aukompanii tervituse vastu.

Tartu maleva pealik pöörab tervitusega kaitseliidu ülema ja kohalajõudnud malevate poole. Sõna lõpul mängib orkester tuši.

Lipud, koos meeskondadega, liiguvad läbi Maarjamõisa, Pepleri, Riia ja Promenaadi tänavate Raekojaplatsile, kus rivistuvad lippude ärasaatmiseks Tartu maleva õpperuumi.

2. Valga, Petseri, Võru, Pärnu ja Pärnumaa malevate lipud ühes meeskondadega jõuavad Tartu kell 23.59. Aukompanii jaamaesisel Tartu maleva II malevkonnast orkestriga. Vastuvõtmise kord nagu punkt 1.

Lipud, koos meeskondadega, liiguvad Maarjamõisa, Vallikraavi tän., Barklai plats, Küüni tän. maleva staabi ette, kus lipud viiakse maleva õppesaali. Meeskondade liikumist maleva staabini korraldavad aukompanii pealikud.

3. Auvahtkond lippude juure pannakse võistluspäevadel Tartu maleva korraldusel.

4. Lipud ära annud, lähevad meeskonnad otsekohe üle Kivisilla, Raatuse tän. Lembitu kasarmusse, kus neile kohad kätte näidatakse. Liikumine asukohta sünnib Tartu maleva poolt antud juhtide korraldusel. Kasarmus on kohad malevate kaupade ära märgitud. Igale malevlasele on pandud valmis võistluste kava, üldiseks tarvitamiseks linna plaan ja kaugusenäitaja asukohast võistluste platsile.

Asukohas on alaline Tartu maleva esitaja, maksuline einelaud võileibadega, karastavate jookidega ja postitarvetega (paber, ümbrikud, postkaardid, margid).

Meeskondade pakkide vastuvõtmine, kohaletoimetamine ja ärasaatmine, samuti kõik meeskonna paigutamise ühenduses olevad küsimused lahendab pealik A. Lomp. Tema abiks on pealik K. Riiner. Mõlematel varukal lilla lint.

5. Malevate vastuvõtmise ja ärasaatmise üldkorraldajaks on Tartu maleva instruktor kapten P. A s m u s.

6. Juhul, kui mõni malev jõuab kohale 15. juunil hommikuse rongiga (Tallinnast kell 6.18, Valgast kell 6.07), saadetakse aukompanii Tartu maleva V malevkonnast. Kord sama, mis punkt 1. märgitud.

7. Auvahtkonnad vabariigi valitsuse liikmetele ja auvõõrastele pannakse välja erikorralduse järele.

Kesknädalal, 15. juunil.

Kell 7. Kaitseliidupäeva avatuks kuulutamine.

Päeva algusest kuulutavad kolm lõhkepadruni pauku Emajõe puisteel üheminutilise vahega. Samal ajal mängivad kolm orkestrit: üks maleva õppesaali rõdul, teine Pauluse ja kolmas Peetri kiriku tornides. Orkestrimängu kestes asetatakse raekojale, maleva ja malevkondade staabi majale riigi lipud. Maleva õppesaali rõdul on Läti, Soome ja Poola lipud.

Kell 9. Laskevõistlus gruppidele Tähtvere laskeväljal.

Malevad lasevad järjekorras:

1. Tartumaa.	8. Võru.
2. Lääne.	9. Pärnumaa.
3. Narva.	10. Valga.
4. Petseri.	11. Saaremaa.
5. Viru.	12. Pärnu.
6. Sakalamaa.	13. Harju.
7. Järva.	14. Tallinna.
	15. Tartu.

Märkus: Meeskonna väljamineku aeg ja marsruut teatatakse meeskonnale Tartu jõudmisel, asukohas.

Kell 15. Pealikute laskevõistlus püstolitest — Tähtverelaskeväljal.

Märkus: Järjekord määratakse Tartu maleva poolt loosimisel enne võistluste algust.

Neljapäeval, 16. juunil.

Kell 8. Üksiklaskmine püssidest — Tähtverelaskeväljal.

Malevad lasevad järjekorras:

1. Sakalamaa.	9. Tartumaa.
2. Pärnu.	10. Järva.
3. Võru.	11. Pärnumaa.
4. Narva.	12. Saaremaa.
5. Tallinna.	13. Valga.
6. Lääne.	14. Viru.
7. Petseri.	15. Tartu.
8. Harju.	

Kell 10. Jalgrattasõit. Start ja lõpupunkt Pauluse surnuaia kohal.

Võistlejate järjekorra määrab kindlaks Tartu malev enne võistluse algust loosimisega. Sõit Võru maanteel, Tartu maleva poolt mõõdetud punktini, kus kontrollpost. Kontrollpunktist antakse võistlejale pakett salasõnaga, allkirjutatud Tartu maleva pealiku poolt. Kontrollpunktis auto sanitaarabinõudega.

Märkus: Võistluse lõpul meeskonnale saun.

Kell 14. Laskmine kuulipildujatest — Tähtverelaskeväljal.

Korraldaja — pealik V. Freivald.

Malevad lasevad järjekorras:

1. Järva.	8. Valga.
2. Saaremaa.	9. Petseri.
3. Tallinna.	10. Võru.
4. Lääne.	11. Pärnumaa.
5. Narva.	12. Pärnu.
6. Sakalamaa.	13. Tartumaa.
7. Tartu.	14. Harju.
	15. Viru.

Märkus: Malevad, kellel omad kuulipildujad, lasevad oma kuulipildujatest oma laskemoonaga; kellel omad puuduvad — saavad kuulipildujad ja laskemoona Tartu malevast.

Kell 15. Orienteerimisjooks.

Märkus: Koht määratakse kindlaks peastaabi poolt. Veoabinõude liigi kohta (raudtee, autod, paadid) annab peastaab korralduse Tartu malevale 12. juunil. Planshetid kaartidega tuuakse võistluse päevaks peastaabist.

Reedel, 17. juunil.

Kell 8.30. Sõjaline kolmevõistlus — Tähtverelaskeväljal.

Võistlejate malevate järjekord tehakse kindlaks Tartu maleva poolt loosimisel enne võistlust.

Kell 15. Kergejõustikuvõistlused — linna spordiväljal, Tallinna tän.

- B kl. 100 mtr. eeljooks.
A kl. 100 mtr. eeljooks.
A kl. Granaadiheide.

B kl. Kuulitõuge.

A kl. Kaugushüpe hooga.

B kl. Kõrgushüpe hooga.

A kl. Kettaheide.

Kell 17. Rännakvõistlus. Algus Raekojaplatsil, lõpp linna spordiväljal. (Tallinna tän.)

Marssruut: Raekojaplats, Küüni, Promenaadi, Riia, Võru tänavad, Võru maanteed, Võru ja Riia maanteed ühendav tee, Riia maantee, Riia, Promenaadi, Küüni, Rüütli, Lai tänavad, Vabadussild, Vene, Meltsiveski, Tallinna tänavad, spordiplats.

Malevad võistlevad järjekorras:

1. Valga.	8. Võru.
2. Harju.	9. Saaremaa.
3. Pärnumaa.	10. Tartumaa.
4. Lääne.	11. Viru.
5. Petseri.	12. Järva.
6. Tallinna.	13. Sakalamaa.
7. Tartu.	14. Narva.
	15. Pärnu.

Märkus: Võistluse lõpul meeskonnale saunaskäik.

Laupäeval, 18. juunil.

Kell 10. Pesapallivõistlused. — Akadeemilise spordiklubi jalgpalliplatsil, Raadi mõisa juures.

Kell 15. Kergejõustikuvõistlused — linna spordiväljal (Tallinna t.)

B kl. 100 mtr. lõppjooks.

A kl. Kuulitõuge.

B kl. Kaugushüpe hooga.

A kl. 1500 mtr. jooks.

A kl. 110 mtr. tõkkejooksu eeljooks.

A kl. Kõrgushüpe hooga.

B kl. Kettaheide.

A kl. Teivashüpe.

A kl. 5×200 mtr. teatejooks.

Kell 16. Jalgpallivõistlus. — Akadeemilise spordiklubi väljal.

Kell 17.30. Malevate Kodukaitse esitajate koosolek. — E. Naisüliõpilaste Seltsiruumes, Jaanit. nr. 16.

Kell 22. Rongikäik tõrvikutega.

Rongikäik algab Lembitu kasarmu platsilt. Sinna koonduvad Tartu malev ja teiste malevate võistlejad. Peale tõrvikute väljaandmist liigub rongikäik Tartu maleva pealiku juhatusel Puiestee, Peterburi, Vene, Laia, Rüütli-tänavaid mööda Raekojaplatsile. Siin rivistub meeskond rühma kolonnis maleva staabi ees.

Maleva staabi rõdule tuuakse kaitseliidu üldlipp. Seepeale ilmub rõdule vabariigi valitsuse esitaja ja kaitseliidu ülem ühes välisdele-

gatsioonide ja auvõrastega. Tartu maleva pealik ütleb vabariigi valitsuse esitajale tervituse.

Orkester mängib „Eestimaa, mu isamaa“. Kõneleb vabariigi valitsuse esitaja. Tema kõne lõpul mängivad orkestrid ja malevased laulavad riigihümni.

Järgnevad tervitussõnad: kaitseliidu ülem, välisdelegatsioonide juht, Tartu linnaapea ja Tartu maavalitsuse esimees. Tervituskõnede lõpul mängitakse igaühele tuši. Viimase kõne järele viiakse kaitseliidu üldlipp rõdult ära ja meeskonnad lähevad asukohta üle Kivisilla Raatuse tänavat kaudu.

Tartu maleva pealiku komando „valvel“ järele toovad malevate pealikud omad lipud maleva staabist ja asetavad oma meeskondade paremale tiivale. On need kohal, tuuakse rivi paremale tiivale kaitseliidu üldlipp, mis liigub rinde eest läbi, alates vasakult tiivalt. Üldlipu ilmutisel saluteerivad temale kõikide malevate lipud. Seepeale ilmub paraadile kaitseliidu ülem ühes auvõrastega, kellele raporteerib Tartu maleva pealik.

Kaitseliidu ülem ühes välisdelegatsioonidega liigub rinde eest läbi, malevaid üksikult tervitades. Tervituse lõppemisel jõuavad paraadiplat-

Kindral Tõrvand tervitab Tallinna maleva laskevõistlustest osavõtjaid.

Pühapäeval, 19. juunil.

Kell 8. Kaitseliidu ülem asetab pärja vabadussõjas langenute ühishauale Pauluse surnuaial.

Surnuaial on haua juures rivistatud 30-meheline rühm Tartu maleva V malevkonnast orkestriga. Kaitseliidu ülem koos Tartu maleva pealikuga viivad pärja autol maleva staabist surnuaiale. Seal asetab kaitseliidu ülem pärja hauale, pidades selle juures mälestuskõne. Kõne lõpul mängib orkester „Ligemal, Jumal, Sull“.

Juhul, kui pärjad asetatakse välisdelegatsioonide poolt, mängib orkester „Ligemal, Jumal, Sull“ peale viimase pärja kalmule asetamist.

Kell 9. Pesapallivõistlus — Akadeemilise spordiklubi väljal, Raadi mõisa juures.

Kell 11. Paraad Raekojaplatsil.

Meeskonnad rivistuvad platsile kell 10.45 järjekorras: orkester, Tartu maleva aukompanii kaitseliidu üldlipu vastuvõtmiseks, Tallinna ja teised malevad vanuse järjekorras.

sile stafetid malevate miniatüürlipukestega ja annavad, peale raporti kaitseliidu ülemale, lipukesed Tartu maleva pealikele.

Rinde ees seisavad Tartu maleva meeskonna kohal 14 malevlast, kellele Tartu maleva pealik lipukesed üle annab. Peale lipu äraandmist rivistuvad liputoojad 14 Tartu malevlase seljataga, kohalejõudmise järjekorras.

Selle järele võtab paraadi komandeerimise enese peale kaitseliidu ülem.

Ilmub vabariigi valitsuse esitaja, kellele lipud saluteerivad. Tema tervitamiseks võtab sõna kaitseliidu ülem. Kõne lõppemisel mängib orkester tuši ja lipud saluteerivad.

Vabariigi valitsuse esitaja kõne järele lauldakse ja mängitakse hümn. Lipud saluteerivad. Vabariigi valitsuse esitaja järele, kui on kohal, tervitavad: riigikogu esimees ja sõjaminister. Mängitakse tuši.

Kaitseliidu ülem tervitab meie kaitseväge ja võistluste asukoha väeosa — 2. diivisi. Vastab

diviisi esitaja. Mõlemate kõnede järele mängitakse tuši.

Kaitseliidu ülem tervitab välisdelegatsioone. Iga tervituse järele mängitakse vastava riigi hümn järjekorras: Läti, Soome, Poola. Vastavad delegatsioonide juhid. Nende tervituse lõpul mängitakse tuši.

Kõnede lõppemisel järgneb paaradimarss. Liinurid paneb Tartu malev.

Stafettidega toodud lipukeste toojad ja vastuvõtjad piiravad poolringis auvõraid paraadi vastuvõtmise kohal.

Paraadil möödudes auvõrastest rivistuvad malevad endistel kohtadel. Lipud viiakse vastava auavaldusega Tartu maleva staapi, esimesena üldlipp. Selle järele lähevad meeskonnad asukohta.

ja malevate lipud vastu ja viib nad „Vanemuise“ saali, asetades lipud näitelavale poolringis, keskel kaitseliidu üldlipp. Auvahideks 2 malevlast III malevkonnast. Vabariigi valitsuse esitaja ja auvõraste ilmumisel mängitakse marssi.

Aktuse avab kaitseliidu ülem. Tema kõne järele laulab laulukoor (võimaluse korral). Viimase puudumisel mängib orkester „Eestimaa, mu isamaa“. Kui aktusel viibib vanematekogu esimees kindral Laidoner, siis järgneb tema kõne. Kõne järele antakse auhinnad võitjatele kätte. Auhindade väljaandmise järele tervitab võitjaid ja võistlejaid kaitseliidu ülem ja naisrühmade esitaja. Peale seda on Tartu maleva pealiku lõpusõna ja lauldakse riigihümni. Juhul, kui laulukoor on, lauldakse hümn asemel mõnd rahvuslikku laulu.

Tallinna maleva laskevõistlused. Üksiklaskurid laskmas. Vasakult esimene I kohale tulnud malevlane A. Raavik.

Kell 14.30. Kergejõustikuvõistlused — linna spordiväljal (Tallinna t.).

A kl. 100 mtr. lõppjooks.

B kl. 1500 mtr. jooks.

A kl. 110 mtr. tõkkejooksu lõppjooks.

A kl. Odaheide.

B kl. 200 mtr. jooks.

A kl. 400 mtr. jooks.

A kl. Kolmikhüpe.

A kl. 5×1000 mtr. teatejooks.

Kell 16. Jalgpallivõistlus — Akadeemilise spordiklubi väljal, Raadi mõisa juures.

Kell 19. Aktus ja auhindade väljajagamine „Vanemuise“ saalis.

Kell 18.15 tuleb maleva staabi ette aukompanii Tartu maleva IV malevkonnast, võtab üld-

aktuse lõppemisel lähevad meeskonnad Tartu maleva staabi ruumesse enne aktust sinna maha jäetud relvade järele. Meeskonna asjad toimetab raudteejaama Tartu malev. Asjad pannakse kasarmus valmis enne aktust.

Kell 21.45. Malevate ärasaatmine raudteejaama.

Ärasaatmine sünnib korraga Tallinna ja Valga poole minevatele rongidele. Meeskonnad koguvad Tartu maleva staabi ette kell 21.45. Sealt liigutakse „Vanemuise“ ette, kus võetakse vastu lipud ja malevad lähevad orkestri saatel raudteejaama. Aukompanii kaitseliidu üldlipule Tartu maleva IV malevkonnast.

Rongid: Tallinna — kell 00.15, Valga — kell 23.12.

Kaitseliidupäeva võistlusmääruste üksikute p. muutmise ja täiendamine.

Malevatelt sissetulnud sooviavaldusi arvesse võttes üksikute määruste p. muutmise asjus ja malevates seni peetud kaitseliidupäeva eel-võistlustel üleskerkinud küsimuste selgitamiseks, kuidas toimida kohtunikkudel ühel või teisel juhul, kinnitas kaitseliidu ülem järgmised määruste täiendused ja parandused:

I. Võistlusmäärused. (Täiendus.)

1. Iga võistleja peab teadma võistlusmäärusi. Määruste mitteteadmise põhjendatud proteste arvesse ei võeta.

2. Jalgrattasõit rakmetes. (Täiendus.)

9. Võistluse kestes jalgratast vahetada ei tohi.

Juhul, kui jalgratta rikkimineku tõttu võistlejal ei ole võimalik sõitu rattal jätkata, on lubatud jalgratast selga võttes joostes või käies

võistlust lõpetada. Jalgrattata finišist läbi-jooksu arvesse ei võeta.

10. Igasugune võistluse käigu ja tagajärje peale mõjuv kõrvalabi on keeldud.

3. Võistlustingimused pealike püstolitest laskmisel. (Parandus.)

Malevatele väljasaadetud ja „Kaitse Kodu's“ nr. 10 avaldatud püstolitest laskmise määrustes lugeda maksvusetuks viimne lause „kõik kuulid peavad olema ringides“.

Lugeda järgmiselt: „Möödalastud kuulid võistlejat võistlusest ei kõrvalda. Paremust otsustab saavutatud silmade arv. Alguses võib iga laskur soovikorral lasta 2 proovilasku vabast asendist, mis näidatakse iga lasu järele“.

4. Võistlustingimused r-klp. laskmisel. (Parandus ja täiendus.)

Malevatele väljasaadetud ja „Kaitse Ko-

Muud vähemad teated ja nõuded.

1. Kaitseliidupäeva võistluste büroo asub Tartu maleva staabis, Suurturg nr. 3 — III korral.

2. Kaitseliidupäeva ja võistluste korraldajatel on varukal tunnusmärgid:

a) Vanematel kohtunikkudel — roheline lint.

b) Korraldajatel — sinine lint.

c) Kohtunikkudel — kollane lint.

d) Sekretäridel — terashall lint.

e) Sanitaarpersonalil — valge lint punase ristiga.

f) Korteritesse paigutajal ja abidel — lilla lint.

3. Võistlejate riietus kergejõustiku võistlustel peab korralik (puhas) olema ja vastama samadele nõuetele, mis maksvad olid 1926. a. kaitseliidupäeva võistlustel. Spordiülikondadel ei või võistluste ajal kanda eriseltside tunnuseid ja embleeme.

4. Malevlastel tuleb Tartu kaasa võtta voodipesu (tekk ja lina) ja teine vahetus ihupesu, eriti neile, kes osa võtavad rännakkäigust, orienteerimisjooksust, jalgrattasõidust ja kergejõustikuvõistlustest.

5. Kaitseliidupäeva võistlused, mille eritin-

gimusi ei ole ette nähtud, nagu kergejõustik jne., peetakse üldiselt Eestis tarvitusel olevate määruste alusel. Iga võistleja peab oma ala võistlustingimusi põhjalikult tundma ja määruste mitteteadmise ei ole ükski arusaamatus vabandata.

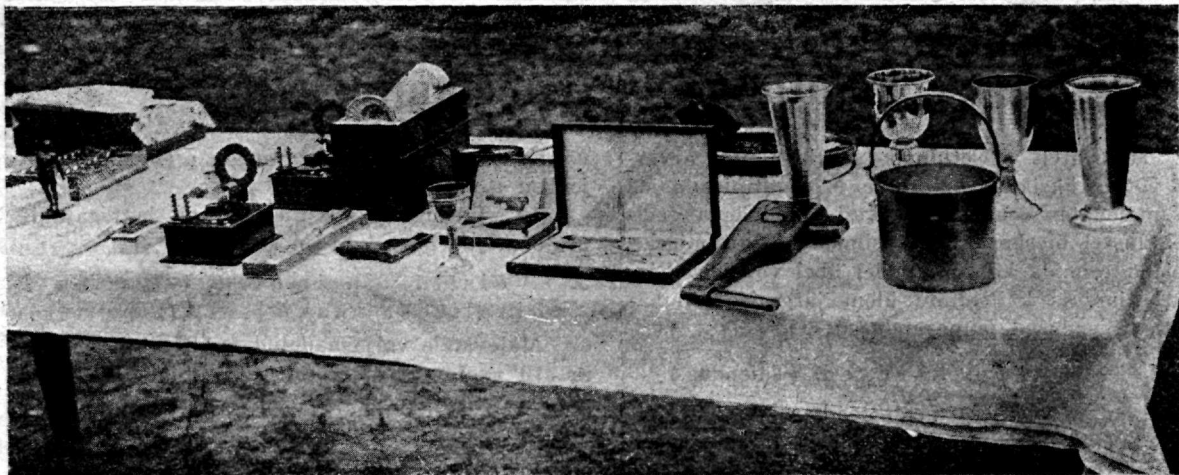
6. Kaitseliidupäeva võistlustest osavõtjad peavad vähemalt 10 minutit enne määratud võistluse algust kohal olema ja täpselt täitma üldiselt maksmapandud ja korraldajate poolt tehtavaid korradusi. Mitte õigel ajal kohale ilmunud ja peale kahe korra väljakutsumist starti ilmumata jäänud loetakse võistlusest väljalangenuiks.

7. Malevate poolt määratud kohtunikud peavad endid registreerima võistluste büroos ja kohal olema vähemalt 15 minutit enne võistluste algust.

8. Vaba aja ärakasutamiseks võimaldatakse malevlastel tutvumiskäike teha Eesti Rahva Muuseumi ja tähetorni, eriti selleks kokku seatud ja asukohas üles pandud ajajaotuse järele.

9. Malevad võivad oma võistlejaid võistluskohadele toimetada oma äranägemise järele, välja arvatud orienteerimisjooks.

10. Aja arvestamine sünnib võistluste ajal Tartu Raekoja torni kella järele.

Tallinna maleva laskevõistluste auhinnad.

du!''s'' nr. 10 avaldatud r.-klp. laskmise võistlustingimustes lugeda maksvusetuks laused „kui kõik kujud üle tulistatud, tühjendab sihtur kuulipilduja, s. o. võtab tühja lindi söötjast välja. Tühjendamise lõpust annab teada parema käe ülestõstmise ja hüüdega „lõpp“.

Lugeda järgmiselt: „kui laskmine lõpetatud, sihtur: 1) lükkab sihiku maha, 2) avab kaane ja 3) tõstab luku üles ja lahutamata kepsust asetab selle kuulipilduja kukla peale. Tegevuse lõpust annab teada parema käe ülestõstmise ja hüüdega „lõpp“. Rikošett-tabamused võetakse arvesse“.

Orienteerimisjooksu võistlusmäärused.

Malevatele väljasaadetud ja „Kaitse Kodu!''s'' nr. 10 avaldatud kaitseliidupäeva võistlusmäärustest on välja jäänud orienteerimisjooksu võistlusmäärused, missugused avaldan allpool.

1. Orienteerimisjooksu võistlusest võib osa võtta iga malev 3 võistlejaga.

2. Võistlejad on riietatud sportülikondadesse.

3. Võistluste koha valib välja ja määrab kindlaks kaitseliidu peastaap.

4. Võistlejaid toimetab võistluskohale korraldav malev peastaabi poolt antud juhtnõrde järele.

5. Stardis antakse võistlejale kaart ja kompass. Kaardil on punasega ära märgitud start, kontrollpunktid, finiš ja Põhja-Lõuna nõel.

6. Tutvumiseks kaardiga antakse aega 3 min.

7. Kaardiga tutvumisel võistlejatele korraldajate ja kohtunikude poolt täiendavaid selustusi ei anta. Samuti on keeldud igasugune selustuste ja abi andmine kõrvaliste isikute poolt.

8. Võistlejad lastakse stardist välja iga 5 min. järele loosi järjekorras.

9. Peastaabi poolt valitud maastikul on pai-

gutatud kontrollpunktid, millele asukohad võistleja, kaardi ja kompassiga orienteerudes, peab kindlaks tegema ja läbi jooksmata.

10. Täienduseks, et võistleja kõik kaardil märgitud kontrollpunktid on kätte leidnud ja läbi joosnud, saab tema kontrollpunktilt vastava tõenduse.

11. Saadud tõenduse esitab võistleja finiši kohtunikule.

12. Võitjaks loetakse võistleja, kes jooksmata lühema ajaga katnud, kõikidest kontrollpunktidest tõendused kaasa toonud ja eelpool loetletud võistlustingimused täitnud.

13. Kontrollpunktidest läbijooksmisel ei ole võistleja kohustatud nende nr. nr. järjekorras läbi jooksmata, vaid võib seda teha oma äranägemise järele (s. o. jookseb läbi 4-st, siis 1-st jne.).

14. Käesolevas määruses mitte ette nähtud üksikasju ja võistlusel üleskerkinud arusaamatusi lahendavad koha peal vahekohtunikud.

Kaitseliidupäeva võistluste täiendavad korraldused.

1. Võistlejate riietus.

Kergejõustiku ja orienteerimisjooksu võistlusest osavõtjad peavad olema riietatud spordiülikondadesse, s. o. trikoo, lühikesed püksid, kingad või saapad. Iga maleva võistleja peab olema varustatud oma maleva eraldusmärgiga, s. o. lipp, vapp või maleva nimitähedega rinnal.

Iga jalg- ja pesapalli meeskond peab esinema ühesuguses tressis.

Jalg- ja pesapalli meeskondade riietuse kirjeldused malevatel saata kaitseliidu peastaabi 3. juuniks s. a.

Kohtunikud ja malevate esitajad.

Kohtunikudel ja malevate esitajatel kaasa võtta malevates leiduvad sekundimõõtjad (stopperid), missugused Tartu jõudmisel tulevad reguleerimiseks ära anda Tartu maleva staapi.

Rändauhindade võitjad 1926. a. Tallinnas.

Kaitseliidupäeva võistlusteks väljapandud kõrgeväärtuslike rändauhindade omandamise pärast tuleb üksikute malevate ja sportlaste vahel tänavusel kaitseliidu päeval äge võistlus. Kuhu ja kelle kätte nad nüüd langevad, seda näitavad kaitseliidupäeva võistluste tulemused. Kuid siin kohal toome ära nende tublimate kaitseliitlaste nimestiku, kes need auhinnad läinud aasta võistlustel esimest korda omandasid.

1. Riigivanema jäädavalt rändav auhind parimale malevale.

Võitja Tartu malev — 97 punkti.

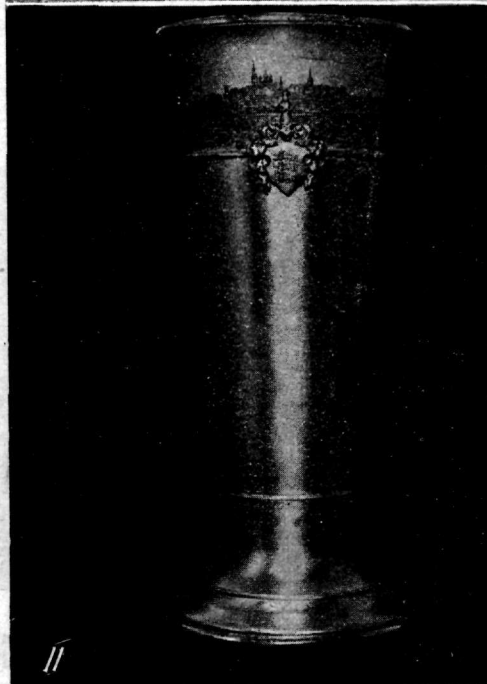
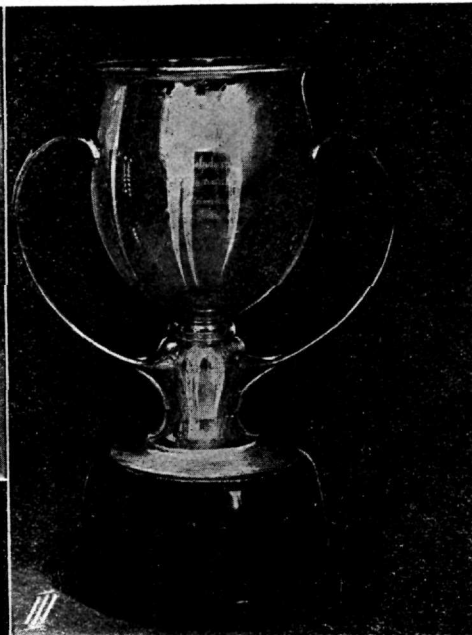
Punkte saavutasid malevlased:

1. Tiisfeldt, Julius, 16,4 p.; 2. Lind, Eduard, 9 p.; 3. Kink, Evald, 8 p.; 4. Labent, Edgar, 6,2 p.; 5. Kitsing, Jüri, 6,2 p.; 6. Mitt, Aleksander, 5,2 p.; 7. Reisner, Artur, 5 p.; 8. Koriko, Elmar, 4 p.; 9. Lossmann, Mihkel, 3,2 p.; 10.

Asmus, Peeter, 3 p.; 11. Feldmann, Nikolai, 3 p.; 12. Kalkun, Gustav, 3 p.; 13. Laurson, Johannes 3 p.; 14. Roht, Evald, 3 p.; 15. Ivask, Rihard, 2,2 p.; 16. Rüütel, Aleksander, 2,2 p.; 17. Anton, Osvald, 2 p.; 18. Kallas, Harald, 2 p.; 19. Koger, Eduard, 2 p.; 20. Ruubas, Arnold, 2 p.; 21. Steinberg, Paul, 2 p.; 22. Reimann, Elmar, 1,2 p.; 23. Viin, Otto, 1,2 p.; 24. Tammemägi, Rihard, 1 p.; 25. Urm, Johan, 1 p.

Võitja Tallinna malev — 872 punkti.

Tähtsamaid auhindu võitjatele kaitseliidupäeva spordivõistlustel.

I. Siseminister K. Einbundi poolt annetatud rändauhind võitjale meeskonnale 5×1000 meetrit teatejooksus.

II. Kindral Laidoneri poolt annetatud rändauhind parimale laskurgrupile.

III. Tallinna linna rändauhind (hõbekarikas) parimale üksiklaskurile.

2. Kindral Laidoneri jäädavalt rändav auhind parimale laskurmeeskonnale.

Võitja Tallinna malev — 872 punkti.

Meeskonna koosseis: 1. Raavik, Aleksander; 2. Hiiop, Eduard; 3. Kuperjanov, Vitol; 4. Sepp, Ilmar; 5. Sander, Jüri; 6. Piperal, Voldemar.

3. Siseministri rändauhind parimale 5000-mtr. (5×1000) teatejooksu meeskonnale 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks.

Võitja Tartu malev — aeg 14 m 54,4 sek.

Meeskonna koosseis: 1. Mitt, Aleksander; 2. Reimann, Elmar; 3. Lossmann, Mihkel; 4. Rüütel, Aleksander; 5. Tiisfeldt, Julius.

4. Rahaministri rändauhind parimale laskurpealikule 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks.

Võitja pealik Kuperjanov, Vitol — Tallinna malev — 76 punkti.

5. K. Pätsi rändauhind parimale 1000-mtr. (5×200) teatejooksu meeskonnale 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks.

Võitja Tartu malev — aeg 2 m 03,5 sek.

Meeskonna koosseis: 1. Tiisfeldt, Julius; 2. Kitsing, Jüri; 3. Viin, Otto; 4. Ivask, Rihard; 5. Labent, Edgar.

6. Kaitseliidu ülema rändauhind parimale

Tähtsamaid auhindu võitjatele kaitseliidupäeva spordivõistlustel.

K. Pätsi poolt annetatud rändav auhind parimale teatejooksu meeskonnale (5×200).

Kaitseliidu ülema poolt annetatud rändauhind parimale malevale kergejõustiku alal.

malevale kergejõustiku alal 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks.

Võitja Tartu malev — 222 punkti.

Punkte saavutasid malevlased: 1. Kink, Evald, 23 p.; 2. Tiisfeldt, Julius, 19,4 p.; 3. Reisner, Artur, 16 p.; 4. Kitsing, Jüri, 15,2 p.; 5. Labent, Edgar, 15,2 p.; 6. Ruubas, Arnold, 11 p.; 7. Lind, Eduard, 10 p.; 8. Feldmann, Nikolai, 9 p.; 9. Ivask, Rihard, 8,2 p.; 10. Steinberg, Paul, 8 p.; 11. Koger, Eduard, 7 p.; 12. Lossmann, Mihkel, 6,2 p.; 13. Mitt, Aleksander, 6,2 p.; 14. Kalkun, Gustav, 6 p.; 15. Laurson, Johannes, 6 p.; 16. Lilienthal, Herman, 6 p.; 17. Roht, Evald, 6 p.; 18. Tammemägi, Rihard, 6 p.; 19. Rüütel, Aleksander, 5,2 p.; 20. Anton, Osvald, 5 p.; 21. Kallas, Harald, 5 p.; 22. Reimann, Elmar, 4,2 p.; 23. Korke, Elmar, 4 p.; 24. Urm, Johan, 4 p.; 25. Martin, Johan, 3 p.; 26. Soonberg, Leopold, 3 p.; 27. Truus, Karl, 2 p.; 28. Viin, Otto, 1,2 p.; 29. Opmann, Eduard, 1 p.

7. Tallinna linnavalitsuse rändauhind pa-

rimale orienteerimisejooksjale 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks.

Võitja Tiisfeldt, Julius, Tartu malev — aeg 29 min. 18,8 sek.

8. Parimale laskurile 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks rändauhind:

1. Eesti Pangalt;

2. Läti-Soome-Poola delegats. liikmetelt.

Võitja Reitkam, Eduard, Järva malev — 163 p.

9. Kaubandus-tööstuskojal rändauhind parimale jalgpalli meeskonnale 3 aastat järjest või 5 aastat vaheldamisi võitmiseks.

Võitja Tallinna malev.

Meeskonna koosseis: 1. Ratnik, Alfred; 2. Liivar, Ralf; 3. Lossmann, Hans; 4. Kipp, Herbert; 5. Paalberg, Herbert; 6. Maasik, Artur; 7. Piperal, Voldemar; 8. Maurer, Artur; 9. Rõks, Voldemar; 10. Jürgenson, Alfred; 11. Laasner, Arnold.

Kaitseliidu, kaitseväe ja Eesti kergejõustiku rekorde võrdlev tabel.

Võistlusala	Kaitseliidu rekordi püstitaja	Malev	Kaitseliidu rekord	Kaitseväe rekord	Eesti rekord
Jooksud.					
A klass. 100 mtr.	Labent, Edgar	Tartu	11,3	11,2	11,0
200 "	Lilienthal, Herm.	Sakalamaa	24,6	23,6	23,1
400 "	Tiisfeldt, Julius	Tartu	53,9	52,7	51,1
800 "	Bartš	Lääne	2.10,0	2,5,0	1.59,8
1500 "	Tiisfeldt, Julius	Tartu	4.25,0	4.21,6	4.11,0
3000 "	Rüütel Al.	"	9.32,2	9.46,5	9.18,7
110 " tõkk.	Klumberg, Aleks.	Tallinna	17,5	16,8	16,5
110 " "	Viin, Otto	Tartu	17,5		
B klass. 1000 "	Kilp, Edgar	Tallinna	2.57,0	2.52,6	—
Teatejooks 5×200 mtr.	1) Tiisfeldt, 2) Viin, 3) Kitsing, 4) Ivask, 5) Labert	Tartu	2.03,5	—	2.00,2
" 5×1000 "	1) Mitt, 2) Reimann, 3) Lossmann, 4) Rüütel, 5) Tiisfeldt	"	14.54,4	—	14.40,0
Hüpped hooga.					
A klass. kaugus	Klumberg, Aleks.	Tallinna	6.72	6.39	7.20,5
kõrgus	Steinberg, Paul	Tartu	1.75	1.70	1.82,5
kolmik	Klumberg, Aleks.	Tallinna	13.15	13.50,5	14.20
teivas	Martin, Joh.	Tartu	3.20	3.15	3.53
" "	Reisner, Artur	"	3.20		
B klass. kaugus	Kink, Evald	"	5.96	6.17	—
Hüpped hoota.					
kaugus	Bach, Hermann	Sakala	2.79	2.94	3.02
kõrgus	"	"	1.17	1.40	1.41
kolmik	Lilienthal, Herm.	"	8.17	8.72	8.87
Visked, tõuked.					
A klass. kuul (7,257 kg)	Tammer, Harald	Tallinna	13.33	13.02	14.15
kelas	Kalkun, Gustav	Tartu	41.93	37.25	42.43
oda	Laurson, Joh.	"	54.78	50.12	63.32
granaat	Klumberg, Aleks.	Tallinna	92.40	78.50	—
B klass. kuul (5,44 kg)	Lind, Eduard	Tartu	12.57	14.63	—

Mõnd noorte malevlaste suvilaagrist.

Uue ja väga tähtsa alana kaitseliidu laialdasel tegevuspõllul on sisse võetud noorte malevlaste sõjaline ettevalmistamine enne tegelikku kaitseväeteenistusse astumist. Sõjaministeeriumi lahkel vastutulekul on nendel noortel malevlastel, kes vastava eksami ära teinud, võimalik soodustusi saada sundusliku teenistusaja lühendamise näol 2 ja 4 kuu võrra.

Kõikides malevates on noorte malevlaste soovidele vastu tulnud ning neile võimaldatud sellekohane sõjaline ettevalmistus kas erikursuste või eriõppuste näol.

Osavõtt nendest õppustest on üllatavalt suur ja kasvab iga päevaga. See annab tunnistust, et nende sõjaline ettevalmistamine on elulise tähtsusega küsimus ning sellele tuleb juhtida kõige suuremat tähelepanu.

Noorsoo sõjalise ettevalmistusega kaitseliit aitab kaasa kaitsevägele tema raskes ja vastutusrikas riigi julgeoleku kindlustamise töös ning tahab olla abiks ülalpool nimetatud ülesannete täitmise juures.

Esimesed sammud sel alal on astunud. Käesoleva aasta veebruari- ja märtsikuul 68 noort tegid soodustuse saamiseks katsed läbi ja nendest said 5 inimest neljakuulise soodustuse ja 63 inimest kahekuulise.

Nende eeskjuju leidis elavat vastukõla noorte peres. Üle tuhande noore asus täie hoolega ja innuga sõjalise ettevalmistuse tööle. Vastavate õppejõudude puudusel ei olnud seni võimalik suurema hulga soove rahuldada. Instruktorite koosseisu suurendamisega avanes võimalus noorte väljaõpe seada laialdasemale alusele ja kõigile soovijaile sel alal vastu tulla.

Seni noorte väljaõppest osavõtjaid on ligi kolm neljandikku läbi läinud noorte õppeprogrammi pooles ulatuses, üle saja noore täies ulatuses.

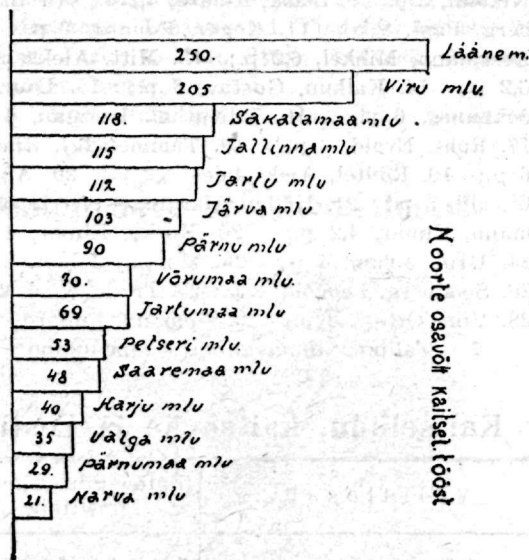
Vastavalt ettevalmistatuile on kavatsusel toime panna katseid juba käesoleva aasta suve lõpul ja sügise alul. Katsest osa võtta soovijaile nende lõplikuks ettevalmistuseks korraldatakse käesoleva aasta juuli- ja augustikuul suvilaager Värskas — Petseri laskeplatsil.

Laagri õppus seisab peaaesjalikult nende lahingsisuliste õppuste ja laskmiste korraldamises, millede läbiviimine malevais koha peal oli seotud takistustega või üldse teostamist ei leidnud.

Laagri aeg on ühendavaks lüliks senise väljaõppe ja tulevase kaitseväes ettetuleva oma vahel ja annab noortele malevlastele üldise pildi tegelikust lahingolukorrast ja sõjalisest tegevusest. Selle tõttu omab ta ülisuure tähtsuse ja sellest osavõtmine oleks kõigile nendele noortele

hädatarvilik, kes soovivad katsetele ilmuda soodustuste saamiseks.

Peale selle on kavatsusel korraldada katseid soodustuse saamiseks laagris koha peal, et noored laagrist tagasi jõudes endid täiesti vabadena

tunneksid kuni kaitseväge teenistusse ilmumise ajani. See ei tähenda veel, et sõjalise ettevalmistuse töö vaheajal tuleks jätta soiku, või hoopis seisma. Tarvis silmas pidada, et sõjaline väljaõpe on ala, millel tuleb töötada järelejätmatult ja raudse kindlusega. Ainult sellega tagame alalise julge- ja valmisoleku.

Noorte laagrite aeg algab 1. juulist ja lõpeb kas augustikuu keskpaiga või selle lõpul. Et laagrist osavõtjate arv osutus suureks, seni on üle seitsmesaja sooviavalduse sisse tulnud, siis on iga lennu laagris viibimise aeg äärmiselt piiratud, s. o. umbes 10 päeva, missuguse aja jooksul ainult kõige hädatarvilikum suudetakse läbi võtta.

Värskas ehitatavas barakis leidub aset ainult piiratud arvule osavõtjaid, mis tagajärjel kõikide laagrist osavõtjate soove ei saa rahuldada. Esimeses järjekorras võetakse laagrisse vastu need, kellel seisab ees kaitseväeteenistusse astumine käesoleva aasta sügisel ja tulevase aasta kevadel. Võimaluse korral kutsutakse laagrisse ka teisi, kellel kaitseväge teenistusse ilmumine hiljem, kuid praeguse olukorra juures ei ole lootust kõikide nende noorte laagrist läbilaskmiseks, kes seni sõjalisest ettevalmistusest osa võtnud.

Laagris olijatele muretsetakse igapäevase voodi ja kahe mehe peale üks kapp (kahepoolne) asjade paigutamiseks. Samuti on juba vastavad

korraldused tehtud laagrielu lahendamaks ja mugavamaks sisseseadmiseks. Toitlustamise eest muretsetakse ka koha peal, nii et noortel laagrisse sõites peale relvade tuleb kaasa võtta ainult hädatarvilisi isiklikke asju.

Täiendavaid andmeid ja korraldusi noorte laagritesse puutuvates küsimustes antakse edaspidi sellekohastes ringkirjades ja avaldatakse „Kaitse Kodu!“ veergudel.

Kõik, kellel „Kaitse Kodu!“ tellimisaeg lõpnud, uuendage viibimata tellimist

Koguge „Kaitse Kodu!“le uusi lugejaid

EESTI LAENU PANK A/S

asutatud 1909. aastal

Tallinnas, S. Karja tän. 18, omas majas, telefonid 2-34 ja 24-24.

Osakond Petseris

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades

Võtab raha hoiule ja toimetab kõiksugu pangaoperatsioone

Kuulutajad, tähelepanu!!

«Kaitse Kodu!» suur kaitseliidu aastapäeva album-number ilmub 14. juunil üle sajaleheküljelises suuruses. Üle riiklikkude kaitseliidupäeva pidustuste ja igas malevas peetavate laagripäevade tõttu läheb see number üle 10.000 eksemplaris meie ostujõulisema kodanikukihhi hulgas laiali.

Kuulutajad! Ärge jätke kasutamata seda üli-soodsat reklaami tegemise võimalust. Iga äri, kes kuulutab «Kaitse Kodu!»s võidab juure suure klientide hulga, sest kaitseliitlased ostavad ainult neist äridest, kes kuulutavad „Kaitse Kodu!»s.

Kuulutusi võtab vastu «Kaitse Kodu!» talitus, Tallinnas Pikk t. 2, kõik kaitseliidu staabid ja kuulutuste vastuvõtjad.

Rutake!

„Kaitse Kodu!» talitus.

Tallinna Eesti põllumajanduslikul näitusel 1926. a. I auhinnaga
(kuldauraha) vääritud väljapanekutest on müügil:

Harjumaa kaart

mõõt: 1 toll = 3 versta

Harju Maakonnavalitsuse 1926. a. väljaanne,

millel ära tähendatud kihelkondade ja valdade piirid, raudteed, I, II ja III klassi teed, kiviteed, kivisillad, puusillad, järved, jõed, sadamad, tule-
tornid, külad, asundused, alevikud, suvituskohad, kirikud, vallamajad,
koolid, avalikud raamatukogud, postiasutused, hobusepostijaamad, öömajad,
arstliku personaali asukohad, apteegid, seltsimajad, vabrikud, ühispiima-
talitused, igasugu varemed ja vanad pühad kohad, lahingupaigad ja en-
dised Eesti vabadusvõitluste paigad.

Hind 100 marka.

Harjumaa sundnormid,

missugune kogu sisaldab kõik maakonnanõukogu poolt maksuma pandud
ja praegu maksvad sundmäärused maakonnanõukogu, revisj. kom., m. v.
jne. kodukorrad, vallavalitsuste revideerimise kava ja kõigi maakonna
asutiste põhikirjad ja kodukorrad ning avalikkude algkoolide asjaajamise
juhtnõõrid.

Hind 150 marka.

Harju Maavalitsuse juures tegutseb

Harjumaa õigusnõuandetalitus,

mis asub Maavalitsuse ruumes Tallinnas, Suur Roosikrantsi t. 12.

Talituses antakse nõu ja juhatusi igasugustes kohtuasjades ja asjaaja-
mistes riigi- ja omavalitsusasutistega ja valmistatakse palvekirju kohtu-
tele ja ametasutustele.

Tasu abitarvitajatele:

Nõuande eest mk. 50–200.—

Palvekirjade eest mk. 100–300.—

Märkus: Maksust vabastatakse vaesed, kes maksujõuetud.

Talitus on vastuvõtmiseks avatud igal äripäeval, välja arvatud esmas-
päev, kella 1 kuni 3 päeval.

Harju Maavalitsus.

J. PUHK & POJAD

Tallinnas

Peakontor: Rannavärava puiestee 21

Telefonid: 15-84, 24-33, 26-15 ja 28-11 — Telegr.: PUHK-TALLINNAS.

Tartu kontor - Pärnu kontor - Narva kontor
Valga kontor - Viljandi kontor - Petseri kontor
Rakvere kontor

Alati laos saadaval:

NISUPÜÜLID

Eesti Parem - Kalev - Kungla - Sampo - Sõre ja manna,

RUKKIJAHU

Rukis - Kaer ja odrad

SUHKUR

iğa seltsi. Tee - Riis - Heeringad - Sool

TALLINNA EESTI MAJANDUSÜHISUS

Tallinn, Estoonia puiestee 21, abikauplus: S. Pärnu mnt. 30.

Majanduslikul alal tegutsenud 18 aastat; liikmete arv 1356;
1926. a. läbimüük Mk. 112.698.936.—; puhaskasu Mk. 573.851.—

Põllumehed, astuge Tallinna Eesti Majandusühisuse liikmeks!

O:akapitali suurenemisega avanevad ühisusel võimalused veel soodsamatel tingimustel kaupu sisse osta ja liikmetele avaramaid maksutingimusi võimaldada. Teie osamaks kannab protsente ja peale selle arvatakse Teile aasta lõpul ostukasu vastavalt Teie ostudele.

Soovitame põllumeestele kõige mõõdukamate hindadega:

Koristamismasinaid ja nende tagavaraosasid „Svecia“,
„Deering“ ja teisi, **rehepeksugarnituure** Soome Kullervo,
Munktell ja teisi Inglise, Rootsi ja Saksa vabrikutest.

ALFA

ja

ASTRA

koorelahutajaid

piimatalitusmasinaid.

Valmistame maksuta plaane ja eelarveid piimatalituste jaoks.

Piimaveokannused, kunstväetisaineid, loomajõutoitusid, veskkivi valamise materjale, atru, äkkeid, külvimasinaid, masinarihmu, masinaõli, rauda, naelu,
j. n. e., j. n. e.

KOLONIAALKAUPU.

TALLINNA KREDIITPANK A.-S.

Asut. 1907. a.

Tallinnas, S. Karja tän. nr. 23. Telegr. aadr.: „Krediitpank“.

Osakonnad: HAAPSALUS, NARVAS ja NÖMMEL

Korrespondendid kõigis kodumaa linnades ja tähtsamais alevites.

Ühendus suuremate linnadega välismaal.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone kodu- ja välismaal

P. K. „ESTONIA“

Vanem ühistegelise karjasaaduste väljaveo keskäri

TALLINNAS, JAANI TÄN. 6

Telefonid: Võikauband. osakond 33-65; kaubaosakond 20-90.

Telegrammid: „Zentrestonia“

Ostab: väljaveoks võid kõigilt piimatööstustelt, makstes kõrgemaid päevahindu.

de tagavaraosasid. Mitmesuguseid piimatööstuste tarbeid, nagu: tünne, viitsu, soola, värve, pergamenti j. n. e.

Müüb: Piimaühingutele kuuluvate Taani ja Rootsi vabrikute piimatööstussisseadeid ja nende

Karjapidajatele: karja jõutoite, häid ja vastupidavad piimaveokanne, topelt filter-kurnasid j.n.e.

Laod: Uus Hollandi tän, 11, telefon 23-56.

Omad kauplused Tallinnas:

Jaani tän. 3, telef. 8-45;

Müürivahe tän. 10, telef. 23-09;

Tarabella tän. 28, telef. 28-79.